

Welkom in ons
Trefpunt
& Pop-up store

een -
energieneutraal
Veenendaal in **2050**

Voorwoord

'We steken de komende jaren samen de handen uit de mouwen! Dat past heel goed bij Veenendaal. Samen aan de slag met de verduurzaming van Veenendaal, ieder op zijn of haar eigen manier. Met kleine stapjes naar een toekomst, waarin duurzame energie gewoon is. En het mooiste is dat je het gelijk in je portemonnee merkt, want energie die je niet verbruikt, hoef je ook niet te betalen!

Het woordje 'samen' staat niet maar zo geschreven; we hebben elkaar in de komende jaren hard nodig! Inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen in Veenendaal, samen zijn we aan het werk. Inwoners kunnen terecht bij het Trefpunt#duurzaam in de Passage; inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen kunnen met hun vragen terecht bij het Energieloket. Daar staan energieambassadeurs klaar om hen van adviezen te voorzien. Als gemeente maken we plannen voor de komende jaren, ondersteunen we met campagnes en zoeken we nog meer de samenwerking met de corporaties en de Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal, bedrijven in Veenendaal en vele andere stakeholders.

In het Programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2050, dat nu voor u ligt, stippelen we de weg uit voor de periode 2022-2025. We nemen u mee in de plannen voor 2022-2025 voor inwoners, bedrijven, mobiliteit, gemeente als voorbeeld; waar willen we staan over vier jaar? Een belangrijk deel vormen de buurtuitvoeringsplannen. Hoe gaan we de Transitievisie Warmte, die medio 2021 wordt/is voorgelegd aan de gemeenteraad, vertalen naar een concrete aanpak voor de wijken en buurten en hoe zorgen we ervoor dat deze aanpak past bij de belevingswereld van onze inwoners. We zien ook het belang van regionaal samenwerken. Er bestaat een goed netwerk van stakeholders dat bij kan dragen

aan de vraagstukken rondom de energietransitie. Op regionaal niveau werken we in de RES-regio samen met zeven buurgemeenten, twee provincies en twee waterschappen aan een aanpak voor de toekomst op het gebied van opwek van duurzame elektriciteit, vraagstukken rondom de ruimte, warmtetransitie en energiebesparing. Veenendaal zet vooral in op energie uit zon op dak. Dat kunnen we alleen samen met inwoners en bedrijven gaan doen. Betaalbaar, duurzaam en betrouwbaar zijn daarbij onze uitgangspunten.

Alles wat in dit programmaplan staat beschreven draagt bij aan een belangrijk doel, namelijk het terugbrengen van ons energieverbruik en de CO₂-uitstoot. Dat doen we voor een duurzame toekomst voor onszelf, maar ook voor onze kinderen en onze kleinkinderen.'

Wethouder Duurzaamheid Marco Verloop

Inhoudsopgave

Voorwoord

Leeswijzer en samenvatting programma 2022-2025	4
Ambitie op langere en kortere termijn	5
Evaluatie 1e programmaperiode 2017-2021	6
Samenhang en kaders	10
Routekaart met strategische doelstellingen	13
De strategie voor de aanpak	15
De doelen en acties per pijler	22
• Pijler Wonen	22
• Pijlen Werken	26
• Pijler Mobiliteit	29
• Pijler Gemeente als voorbeeld	32
Organisatie en financiering	36
• Organisatie	36
• Financiële middelen en begroting	38
Bijlagen	40
• Bijlage 1: Evaluatie Inspanningen in Voortgangsrapportages ENV 2017-2021	41
• Bijlage 2: Begroting ENV 2022-2025	42

Samenvatting

In dit programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025, leest u welke acties we de komende vier jaar ondernemen om weer een stapje dichterbij onze doelstelling te komen, een energieneutraal Veenendaal in 2050. In hoofdstuk 2 zoomen we in op onze centrale ambitie, waarom is het belangrijk om energieneutraal te worden? Aansluitend bekijken we terug op de afgelopen periode. Wat ging goed, waar zijn we trots op en, net zo belangrijk, wat zijn de lessen voor de volgende periode 2022-2025?

In hoofdstuk 3 leest u over de integrale samenhang en de kaders en wetgeving voor de energietransitie. Vervolgens nemen we u in hoofdstuk 4 mee in de hoofdroute naar 2050; hoe zien de stappen eruit en welk thema krijgt elke stap mee? We zoomen daarbij ook in op de eerstkomende periode 2022-2025, wat willen we bereiken in deze periode, wat zijn de concrete tussendoelen voor 2025?

In hoofdstuk 5 vertellen we met welke strategie op het gebied van energie- en aardgasreductie, innovaties en communicatie/participatie we dat willen bereiken.

Daarna werken we in hoofdstuk 6 de pijlers Wonen, Werken, Mobiliteit en Gemeente als voorbeeld, aan de hand van concrete doelen verschillende inspanningen uit.

In hoofdstuk 7 ten slotte zoomen we in op de samenwerking met stakeholders in het Programma Energieneutraal Veenendaal 2050 en treft u de financiële verantwoording aan.

strategische doelen

ENV 2050 – TUSSENDOELEN voor 2025

10% minder energie-
verbruik

10% minder
minder gas-
verbruik

10% van verbruik
is duurzame
opwek

meer duurzame
nieuwbouw met
meer dan BENG

COMMUNICATIE

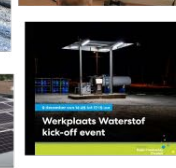
speerpunten

wonen

werken

Werkplaats Waterstof
kick-off event

mobiliteit

gemeente als
voorbeeld

met INNOVATIES

met OVERKOEPELEND BELEID

Ambitie op langere en kortere termijn

De Visie voor een Energieneutraal Veenendaal in 2050

Waarom energieneutraal?

In Veenendaal is in 2017 de ambitie van een Energieneutraal Veenendaal geformuleerd (we wekken uiteindelijk net zo veel duurzame energie op als we verbruiken), omdat we streven naar een duurzame, gezonde en veilige omgeving met een hoge kwaliteit van leven. Dit kan alleen als we ons energieverbruik verduurzamen en onze CO₂ uitstoot beperken en uiteindelijk helemaal tot 0 terugbrengen. Hiervoor is het nodig dat er evenwicht is tussen vraag en aanbod van (duurzame) energie en dat kan worden voorzien met duurzame energie in het totale energiegebruik van Veenendaal. Om dit te bereiken moet het energieverbruik van inwoners, bedrijven en gemeentelijke instellingen worden beperkt, waarbij de energie die dan nog nodig is duurzaam wordt opgewekt.

Het programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 vormt voor inwoners, ondernemers en gemeenteraad de concrete uitwerking van de deelvisies van de energie-ambities, zoals de RES, de Transitievisie Warmte en laadvisie etc. (zie [samenhang en kaders](#)). We volgen daarbij de kaders van de Omgevingsvisie en zorgen ervoor dat het omgevingsplan de mogelijkheid biedt om de energietransitie volgens de wensen van onze gemeente mogelijk te maken (zie [samenhang en kaders](#)).

Klimaatakkoord

Het Landelijke Klimaatakkoord heeft als einddoel een vrijwel fossielvrij Nederland in 2050 (95% CO₂-reductie). In de Klimaatwet is een tussendoel opgenomen van 49% CO₂ reductie in 2030 t.o.v. 1990.

Voor de gebouwde omgeving, de grootste bron van uitstoot in Veenendaal, is een belangrijke tussendoelstelling dat in 2030 1,5 miljoen woningen verduurzaamd moeten zijn. Deze tussendoelstellingen verwerken we ook in het programmaplan voor Veenendaal (zie [routekaart met strategische doelstellingen](#)), met een aardgasreductie en een energiebesparing van 20% in 2030 t.o.v. 2014 (2014 is nulmeting voor Veenendaal). Ook de Regionale Energie Strategie komt voort uit afspraken uit het Klimaatakkoord. Ons voornemen om in 2030 0,047 TWh energie op te wekken, is ook onderdeel van het programma-plan.

Door de opdracht voor alle gemeenten om hier concrete plannen voor uit te werken, werken we vanuit het programma ook nadrukkelijker vanuit deze landelijke doelstellingen. Er komen voor de periode 2022-2030 middelen beschikbaar van het rijk om de gemeenten bij deze omvangrijke taak te ondersteunen (zie [organisatie en financiering](#)). De organisatie van het programma wordt daarom vanaf nu ook meer ingericht als een uitvoeringsorganisatie met de nodige menskracht en expertises. Daar spelen de vele betrokken externe partijen een nadrukkelijke rol in door het inrichten van diverse stakeholder-tafels (zie [organisatie en financiering](#)).

Voorbeeldfunctie

In de eerste programmaperiode is hard gewerkt aan de bewustwording en het op gang brengen van gedragsverandering bij inwoners, ondernemers en de gemeente zelf. Er is gewerkt aan meer grip krijgen op de energie-opgave. De energie- en warmtetransitie bleek veelomvattend. Duidelijk is geworden dat voor dezelfde ambitie de stip op de horizon verschoven moest worden naar 2050. Dit is ook de einddatum in het landelijke Klimaatakkoord.

De gemeente wil een voorbeeld zijn; wij moeten doen wat we ook van anderen verwachten. We zullen daarom de komende jaren blijven investeren in maatregelen om energie te besparen en duurzame energie op te wekken. We zullen daarom ook blijven investeren in het ondersteunen van inwoners en bedrijven bij het nemen van maatregelen. Daarbij intensiveren we onze communicatie-aanpak met de Triple A benadering (zie [strategie voor de aanpak](#)) en zorgen we ervoor dat er meer goede innovatieve voorbeelden ontstaan (zie [strategie voor de aanpak](#)).

CO₂-neutraal of energieneutraal?

Landelijk wordt in het Klimaatakkoord gewerkt met CO₂-reductiedoelstellingen. Een weergave in % CO₂-reductie is voor de situatie binnen de gemeentegrenzen van Veenendaal lastig meetbaar, maar is wel mogelijk voor de 'eigen' onderdelen van de gemeente (m.b.v. de CO₂-prestatieladder, zie pijler Gemeente als voorbeeld). Daarnaast is de CO₂ reductie binnen de gemeentegrenzen lastig vergelijkbaar met het landelijk gehanteerde % van CO₂ reductie. De opgave voor Veenendaal ligt namelijk grotendeels in de gebouwde omgeving en dit is maar één van onderdelen van het Klimaatakkoord met CO₂-doelstellingen.

In de afgelopen programmaperiode hebben we gezien dat energieneutraliteit in 2050 op eigen grondgebied een grote uitdaging is. Op de weg daarnaar toe richten we ons in de periode tot 2030 met name op het zo veel mogelijk besparen van energie en duurzame opwek binnen de gemeentegrenzen. Om dit te benadrukken zijn de doelen voor kortere termijn daarom geformuleerd als % duurzame opwek en % energie- en aardgasreductie binnen onze gemeentegrenzen (% energieneutraal).

Het is niet uitgesloten dat voor het evenwicht tussen duurzame opwek en verbruik richting 2050 ook andere oplossingen nodig zijn, bijvoorbeeld de invoer van groene waterstof of biogas en/of de "import" van duurzaam opgewekte elektriciteit van buiten de gemeente. In die situatie zijn we in lijn met landelijke doelen om te streven naar een klimaat neutrale of CO₂-neutrale energievoorziening in 2050.

Evaluatie 1e programmaperiode 2017-2021

Wat hebben we geleerd van de afgelopen jaren? Samenvatting evaluatie 1e programmaplan en lessen voor vervolg.

Energieneutraal Veenendaal 2050 is een gemeentelijke ambitie met een erg lange horizon, geformuleerd in 2017 (toen nog met 2035 als einddatum). Dit lange traject knippen we daarom op in programmaperiodes van 4 á 5 jaar zodat we steeds kunnen inspelen op de ontwikkelingen in de samenleving en nieuwe technieken kunnen meenemen. Ook kunnen we daardoor per periode terugkijken en leren van de ervaringen uit vorige periodes. We verwerken deze lessen en evaluaties in de aanpak voor de volgende periode.

Hieronder zijn de volgende evaluaties samengevat: Het advies van de Rekenkamer over de periode 2017-2020, de evaluatie van de jaarlijkse interne effectmonitor ENV, de evaluatie van de voortgangsrapportages van het programma ENV en het verslag van de ambtelijke heisessie waarbij ook medewerkers van externe stakeholders aanwezig waren die de afgelopen jaren betrokken waren bij het programma. Tijdens deze bijeenkomst hebben zij adviezen meegegeven voor het vervolg. Tot slot is ook een samenvatting gegeven van de actuele ontwikkelingen en welke impact deze hebben op het vervolg.

De evaluaties geven een beeld van wat wel en niet uitvoerbaar was en wat meer of minder bijdraagt aan de ambitie. Aan het einde van deze paragraaf zijn daarvan de lessen voor het vervolg weergegeven.

Evaluatie Rekenkamer: bekijk (raads-) voorstellen voor invulling in het perspectief van de totale ambitie

In de eerste programmaperiode is hard gewerkt aan de bewustwording en het op gang brengen van gedragsverandering bij inwoners en de gemeente zelf. Er is gewerkt aan meer grip krijgen op de energie-opgave. De energie- en warmte-transitie bleek veelomvattend. In 2020 werd duidelijk dat de stip op de horizon verschoven moest worden naar 2050. Dit is ook het jaar dat als einddatum is genoemd in het landelijke Klimaatakkoord. Hiermee wordt ook tegemoetgekomen aan de aanbeveling van de Rekenkamer in 2020, om de landelijke, regionale en gemeentelijke ambities op elkaar te laten aansluiten. Deze aansluiting is ook gerealiseerd bij de formulering van de tussendoelstelling voor 2030 die gelijkgetrokken is met de rijksdoelstelling.

De Rekenkamer heeft de gemeenteraad in 2020 ook geadviseerd om de uitvoering van de energietransitie nog meer vanuit een overkoepelde visie aan te pakken, zodat de ambitie beter aansluit bij de manier waarop het ENV-programma wordt uitgevoerd. Daarbij werd geadviseerd om voorstellen voor nadere invulling steeds te beoordelen in het perspectief van de totale energie-ambitie en aan te geven onder welke voorwaarden de verwezenlijking van de ambities haalbaar is. Deze overkoepelende visie is verwerkt in de Omgevingsvisie (dec 2020) en via de opgaven Groei & Bloei en Duurzaam Veenendaal.

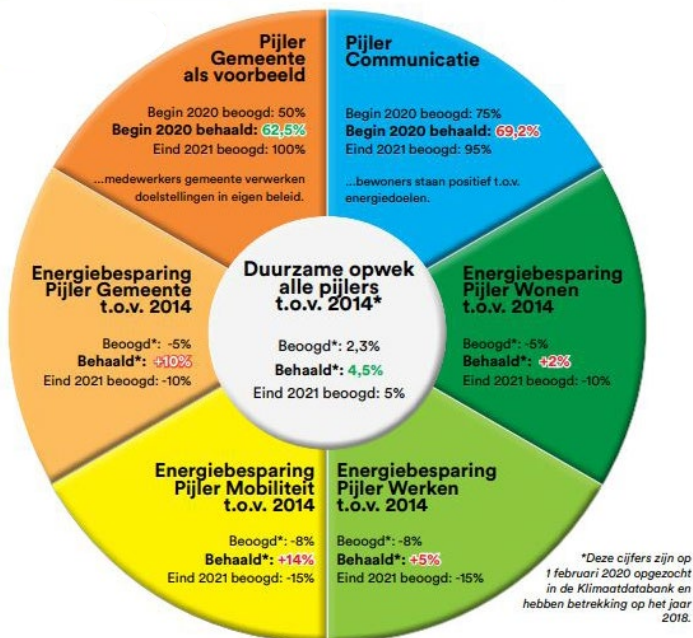

Evaluatie Effectmonitor ENV 2017-2021: opwek doelen bleken realistisch, de energiebesparingsdoelen minder'

Uit de jaarlijkse effectmonitor ENV bleek dat de opwek-streefdoelen voor deze periode (t/m 2021) wel gehaald zouden gaan worden, maar de energie-besparingsdoelen niet. Sterker nog, het energieverbruik is over de gemeten jaren (2014-2018) zelfs licht toegenomen. Gebleken is dat deze 'aanlooperperiode' van bewustwording en gedragsverandering bij de inwoners en bedrijven meer tijd heeft gekost. Daarnaast was er sprake van factoren die het energieverbruik juist deden toenemen zoals het toenemend gebruik van elektrische apparaten door technologische ontwikkelingen en daarnaast de sterke economische groei in deze periode van af de nulmeting in 2014, voordat dit ook echt in een 'KJoules'-daling tot uitdrukking zou komen. Dit is verwerkt in de streefdoelen voor de komende jaren door wel door te gaan op de ingeslagen koers voor de energie-opwek doelen, maar een langere aanlooperperiode in te plannen voor de energiebesparingsdoelen, die uiteindelijk ook op hetzelfde % uitkomen in 2050 (i.p.v. het eerder aangegeven jaartal 2035).

Daarnaast is het aspect van meetbaarheid naar voren gekomen bij de jaarlijkse effectmeting. Omdat de laatste cijfers van begin 2021 uit de landelijke Klimaatdatabank betrekking hebben op het jaar 2018, geven ze nog geen goed beeld van het effect van de vele maatregelen en inspanningen van de laatste 2 jaren in de pijlers. Daarom hebben we vanaf 2019 aanvullende concrete resultaatmetingen uit 2019 en 2020 toegevoegd bij elke pijler, zodat daarmee een completer beeld verkregen kon worden van het verloop en ontwikkeling van de meetbare doelen.

Concrete resultaten zoals bijvoorbeeld het % kantoren dat minimaal label C heeft, het gasverbruik in m3 in het gemeentehuis, de toename van het aantal zonnepanelen in MWh op woningen en het aantal publieke laadpalen binnen de gemeentelijke concessie. De meetbaarheid van de cijfers van deze uitvoeringsresultaten is richtinggevend geweest voor het formuleren van het type effecten voor de komende periode tot en met 2025 in het 2e programmaplan. Het type meetbaar doel is bepaald door te kijken naar de impact en de 'meetbaarheid'. De hoogte is bepaald door de inzet op de ambitie, de nationale en regionale CO2 bespaardoelstellingen en duurzame opwekdoelstellingen en gezien de ervaringen, de verwachte haalbaarheid van het meetbare doel. Omdat de haalbaarheid voor een groot deel buiten de directe invloedssfeer van de gemeente zelf ligt, zijn de betreffende stakeholders die voornamelijk moeten zorgdragen voor de effecten (zoals woningcorporaties en de BOV), nadrukkelijk betrokken bij het type en de hoogte van de meetbare doelen.

Figuur 1: monitor uit jaarlijkse informatiebrief aan de

2017-2021: succesvol de bewustwording op gang gekregen met een grote diversiteit aan inspanningen

In de halfjaarlijkse voortgangsrapportages ENV zijn diverse acties en projecten (de 'inspanningen') genoemd die meer en minder goed uitvoerbaar bleken, die meer of minder impact hadden op het bijdragen aan de doelstellingen of die wel impact hadden maar een langere aanlooptijd nodig hadden. We begonnen in 2017 met zo'n 35 inspanningen en dat liep op naar zo'n 70 inspanningen per jaar in alle pijlers samen in de laatste jaren. De inspanningen die impact hebben, zetten we door in dit programmaplan. De inspanningen die een langere aanlooptijd nodig hadden, zetten we ook door en daarbij nemen we de 'geleerde lessen' mee.

Inspanningen goed uitvoerbaar en met impact (succesvol)

Dit waren acties (activiteiten, pilots, projecten) die betrekking hadden op kleine stappen in de energiebesparing en opwek, waarbij benaderbare informatie belangrijk was en nadrukkelijke begeleiding aanwezig was. Dit geldt zowel voor acties naar en door inwoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en ook voor de gemeente zelf.

Inspanningen die langere adem nodig hadden, maar wel uiteindelijk impact (succesvol)

Dit betrof inspanningen waar bijvoorbeeld uiteindelijk meer financiële bijdragen bij nodig waren, meer onderzoeken voor draagvlak of haalbaarheid voor nodig waren of waar meer tijd voor een omslag in denken voor nodig was.

Inspanningen minder uitvoerbaar/ minder succesvol

Dit waren inspanningen waarbij sprake was van te veel (technische/ bewerkelijke) stappen en / of waar te weinig kennis/menskracht voor aanwezig was bij gemeente en maatschappelijke instellingen.

Zie de Evaluatie Inspanningen in Voortgangsrapportages ENV 2017-2021 per pijler in bijlage 1.

Evaluatie uit bijeenkomst met interne en externe stakeholders (januari 2021)

Tijdens een evaluatiebijeenkomst met interne en externe stakeholders zoals werkgroep vertegenwoordiging van de BOV en de woningcorporaties, werden verschillende tips meegegeven naar aanleiding van ieders ervaringen de afgelopen jaren. Daarin werd aangegeven wat succesvol was en vooral zou moeten blijven (of versterken), wat nieuw opgestart zou mogen worden en welke onderdelen minder of niet meer te doen.

Succesvolle onderdelen die genoemd werden om te blijven doen of ondersteunen of zelfs fors meer op in te zetten waren onder andere gericht op de communicatie: meer gebruik

maken van de mogelijkheden van de website, uitbouwen van gebruik van sociale media, meer gebruik van de caravan en pop-up trefpunten in verschillende buurten, blijven organiseren van de Week van Duurzaam Veenendaal en bij verhalen van inwoners (op website) vaker ook de zorgen en tegenvallers die inwoners ervaren over brengen. Ze waren ook gericht op concrete ondersteuning: meer focus op gezamenlijke inkoopacties, meer concrete hulpacties zoals warmtescans en energieverbruiksmeters en meer directe relaties in trefpunt met het bedrijvenplatform (PlatDuS).

Ze waren ten slotte ook gericht op samenwerking: meer interne samenwerking (integraal werken) tussen de gemeentelijke teams en het programma, nog meer samenwerking met nog meer stakeholders en daarin elkaars positie nog beter

begrijpen, meer samen op trekken met de wijkteams bij gerichte buurtacties en -trajecten, nog meer op waarde schatten van de inzet van het Veense bedrijfsleven (BOV met name) en aandacht voor wat wel en niet in regionale samenwerking uitgevoerd kan / moet worden.

Daarnaast is aangegeven waar minder of geen aandacht aan gegeven zou moeten worden: niet meer zoveel mogelijk initiatieven, maar voortaan meer focus op kern onderdelen, alleen nog ICT-Data projecten starten als de meerwaarde en kosten vooraf goed zijn afgewogen en geen wijkaanpak-bijeenkomsten 'oude stijl' meer met informatieavonden met te algemene onderwerpen die nog niet 'achter de voordeur' van de bewoners komen.

Plaats voor duurzaam
denken en doen

[Home](#)
[Energie](#)
[Aardgasvrij](#)
[In en om huis](#)
[Vervoer](#)
[Financiering](#)
[Beleid gemeente](#)
[Inloggen](#)

Samen Duurzaam

Veenendaal is de plaats voor duurzaam denken en doen. We kiezen bewust voor duurzaam zoals vaker de fiets pakken, zuiniger omgaan met energie, overgaan op duurzame energiebronnen en meer rekening houden met de natuur. Doe mee!

Meenemen van recente ontwikkelingen

Naast lessen uit de afgelopen jaren die we meenemen in de aanpak voor de komende jaren, nemen we ook de recente ontwikkelingen vanuit het rijk mee om te verwerken in de aanpak voor het vervolg. Het landelijke klimaatakkoord en de opdracht die daarmee aan de gemeenten is meegegeven, zorgt voor een duidelijk omlind traject waar een strakke uitvoeringsorganisatie voor moet worden opgezet. De lokale uitwerking van de RES wordt meegenomen met het zoeken naar zoveel mogelijk opweklocaties (in het geval van Veenendaal 'op dak' en 'in berm' en 'op parkeerplaats'). De uitwerking van de Transitievisie Warmte wordt ook meegenomen met het opstellen van de eerste buurtuitvoeringsplannen voor de warmtetransitie.

Het rijk gaat meefinancieren en ook de voortgang monitoren. Hierdoor ontstaat ook een directe terugkoppelrelatie met het rijk (deels via de regio) en dit bepaalt ook hoe we de komende jaren de organisatie voor de energietransitie gaan inrichten. Er zijn veel extra medewerkers nodig met specifieke energietransitie-expertise op het gebied van bijvoorbeeld ruimte, subsidies, communicatie, techniek, vastgoed en projectmanagement. Hier heeft de gemeente in de aanloop naar deze nieuwe programmaperiode al budgetten voor vrijgemaakt. Met de aanvullende middelen van het rijk vanaf 2022 kunnen we nog meer medewerkers inzetten in de energietransitie. En ook middelen inzetten om bewoners en bedrijven op gang te helpen met concrete stappen richting energiebesparing, aardgasreductie en duurzame opwek.

Lessen voor het vervolg

Deze 'lessons learned' zijn meegenomen bij de vorming van de aanpak voor de komende periode (2022-2025). We hebben te maken met duidelijker gevormde (wettelijke) kaders mede vanuit het Klimaatakkoord en de omgevingswet

waardoor het programma ENV een meer overkoepelend uitvoeringsprogramma wordt en we gaan nog meer inzetten op communicatie met als uitgangspunt 'kleine stappen', 'wat kan wel' met de overgang naar 'ver van mijn bed' naar 'achter mijn voordeur'. Daarnaast nemen we zoveel mogelijk innovaties mee bij de uitvoering, we zorgen voor meer financiële bijdragen en onderzoeken naar draagvlak

Innovaties bij PWS: batterij-opslag van energie die is opgewekt op daken van wooncomplexen Patrimonium.

en haalbaarheid en de focus in de pijlers ligt meer op een beperkter aantal grotere inspanningen. Tot slot gaan we werken met beter meetbare doelen, die meer richting geven aan de onderdelen van energiebesparing en duurzame opwek en bouwen we de interne programma-organisatie uit met meer integrale interne samenwerking en mankracht om ook sterk in te zetten op samenwerking met de grotere groep stakeholders.

Figuur 2:

Samenhang en kaders

Wat is de integrale samenhang met het geheel van (boven)gemeentelijke ambities?

Veenendaal heeft in de Omgevingsvisie het integrale karakter van duurzaamheid benadrukt door de energiedoelen te verbinden met de kwaliteit van de gebouwde omgeving en de openbare ruimte. De rode draad van de Omgevingsvisie is dan ook het streven naar een gezond, duurzaam en veilig Veenendaal. Ook op bovenlokaal niveau is deze verbinding met de gebouwde omgeving en de doorwerking daarvan voor Veenendaal duidelijk. Van de SDG's (Sustainable Development Goals) van de VN, het landelijke Klimaatakkoord, het provinciale programma voor mobiliteit en voor de energietransitie, de regionale strategieën van verstedelijking (de groene metropool Arnhem-Nijmegen) en RES, naar de lokale verbinding met Vitale Binnenstad, de omgevingsvisie, de (concept) E-laadvisie, en de Transitievisie Warmte: ze hebben allemaal een relatie met de uitvoering van het Programma ENV.

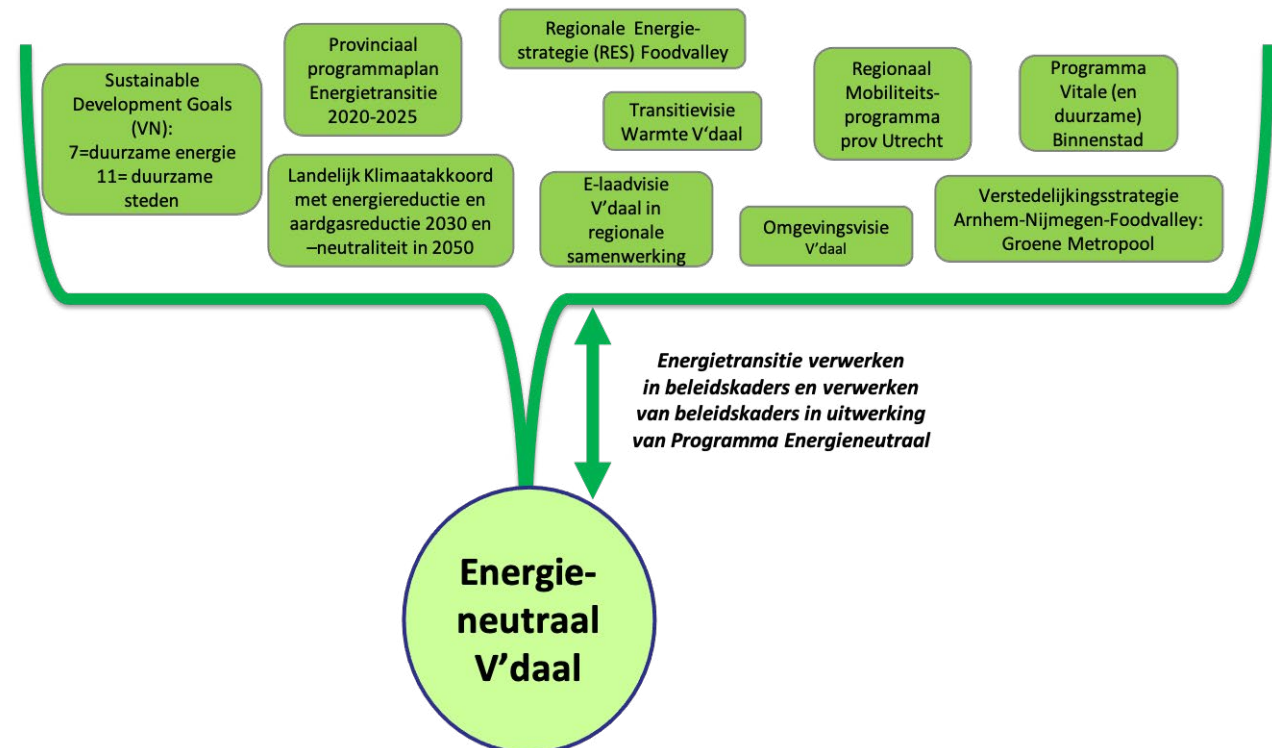
In het traject van het programma Energieneutraal Veenendaal 2017-2021 werd al steeds meer de samenhang van energiebesparing, circulariteit, natuurinclusiviteit en klimaatadaptatie) en daarnaast de samenhang met de opgave Groei & Bloei

in veel projecten en acties zichtbaar doordat in de concrete uitvoering van deze projecten de diverse doelen vaak samenkwamen.

De ruimtelijke overlap met de opgave Groei & Bloei speelt bijvoorbeeld bij inbreidingslocaties gecombineerd met buurtuitvoeringsplannen en gebiedsvisies, bij de uitbreidingslocaties gecombineerd met ruimte voor energieopslag of -opwek, en bij de herstructureringsgebieden gecombineerd met de isolatie- en aardgastransitie-opdracht.

De afstemming en afwegingen van de ruimtevraag spelen ook op bovenlokaal niveau met bijvoorbeeld de uitwerking van de verstedelijkingsstrategie en de RES. De overlap met de opgave Duurzaam Veenendaal speelt bijvoorbeeld bij de integrale communicatie over verduurzamen naar inwoners en bij het combineren van verschillende duurzame maatregelen door inwoners zoals sedumdaken en zonnepanelen.

Lokale en bovenlokale beleidsvisies en regels als kader voor Energieprogramma:

Figuur 3: wisselwerking tussen beleidskaders en programma Energieneutraal Veenendaal 2050.

Omgevingsvisie Veenendaal 2030

Samen maken we de stad!

Wat zijn de kaders en wetgeving voor de energietransitie?

Energietransitie in beweging: steeds meer centrale sturing

In de periode waarin het eerste Programmaplan Energieneutraal Veenendaal (toen nog 'ENV 2035') werd opgesteld en uitgevoerd (2015-2021) zijn de ontwikkelingen rondom de energietransitie in een stroomversnelling gekomen:

- 2015: Klimaatakkoord van Parijs, internationale commitment aan het doel om opwarming aarde onder 1,5 graad te houden.
- 2015: Urgenda klimaatrechtzaak: Nederlandse overheid verplicht om CO₂-reductie van 25% te behalen in 2020 (t.o.v. 1990).
- 2019: Klimaatakkoord: Nederlandse aanpak om aan het Parijsakkoord te voldoen.
- 2019: Klimaatwet: Eerste wettelijke afspraken over CO₂-reductie.
- 2019: Hoge Raad Urgenda Klimaatzaak: Uitspraak uit 2015 bevestigd.
- 2020: Europees CO₂-reductiedoel van 55% vastgesteld (in 2030, ten opzichte van 1990).

Vanuit het klimaatveranderingsvraagstuk is de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden dat de energietransitie niet vrijblijvend is. Om de doelen te halen is er stevige centrale sturing nodig. Om 49 (of 55) procent CO₂-reductie te halen in 2030, en zelfs 95% in 2050, is een andere manier van aanpakken en denken nodig dan we de laatste decennia hebben gedaan. Het Klimaatakkoord vormt de basis onder deze aanpak en voorziet in een enorme opschaling van de energietransitie. In de uitvoering van het Klimaatakkoord hebben gemeenten een belangrijke rol. Dit betekent dat er

nieuwe taken op de gemeente afkomen. Tegelijkertijd heeft de gemeente te maken met nieuwe kaders en wetgeving om de energietransitie te versnellen. Ook dit heeft invloed op de activiteiten van de gemeente. In dit hoofdstuk is een aantal van de belangrijkste kaders en wetten verder toegelicht.

Voldoende opwek en energiebesparing regionaal afstemmen: de RES

Het doel van de RES is regionaal overeenstemming te bereiken over de hoeveelheid en de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare energieopwekking. De RES 1.0 geeft duidelijkheid op welke wijze de Regio Foodvalley bij wil dragen aan de landelijke opgave van 49% CO₂-reductie in 2030. De RES 1.0 is tot stand gekomen vanuit de samenwerking met veel verschillende stakeholders, van bewoners tot netbeheerders en waterschappen. De ambities uit de RES 1.0 voor Veenendaal krijgen met het programma Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 een concrete uitwerking.

Gebouwen in Veenendaal duurzaam verwarmen: de Transitievisie Warmte

In de Transitievisie Warmte legt de gemeente een realistisch tijdspad vast waarop wijken binnen de gemeente van het aardgas gaan. Op hoofdlijnen wordt aangegeven welke energiebronnen hiervoor gebruikt gaan worden voor wijken waar voor 2030 kansen zijn om van het aardgas te gaan of waar gebouwen alvast voorbereid worden op de laatste stap (aardgasvrij-ready). Uiterlijk in 2021 moeten gemeenten deze Transitievisie Warmte gereed hebben. Naar verwachting wordt de Transitievisie Warmte in 2025 voor de eerste keer herzien.

Uit de definitieve Transitievisie Warmte (versie 1.0) volgt een aanpak voor Veenendaal, die integraal onderdeel is van het programma Energieneutraal Veenendaal 2022-2025.

De stap van visie naar een aanpak 'achter de voordeur': Uitvoeringsplannen op wijkniveau

Voor wijken die in de Transitievisie Warmte zijn aangewezen om richting 2030 grote stappen te maken richting aardgasvrij, wordt een 'Uitvoeringsplan op wijkniveau' (ook wel buurtuitvoeringsplan genoemd) opgesteld. Na vaststelling van zo'n plan door de gemeenteraad begint de uitvoeringsfase. In deze fase houdt de gemeente de regie om te zorgen dat 'achter de voordeur' de juiste maatregelen genomen worden. Dit maakt duidelijk dat het vaststellen van een buurtuitvoeringsplan ingrijpende gevolgen kan hebben voor inwoners en ondernemers. Vanwege het ingrijpende karakter van zo'n plan is het daarom erg belangrijk dat er voldoende draagvlak is, en dat het plan voldoet aan de randvoorwaarden betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid. De gemeente Veenendaal heeft in de periode tot 2021 nog geen buurtuitvoeringsplan vastgesteld. Het programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 biedt het raamwerk om de komende jaren de Transitievisie Warmte verder vorm te geven, onder andere door het opstellen van buurtuitvoeringsplannen.

Een integrale afweging op weg naar energieneutrale mobiliteit: de regionale mobiliteitsprogramma's

De energietransitie werkt ook door in de mobiliteitssector. Dat vraagt om een betere afweging tussen de verschillende vormen van vervoer en mobiliteit. De afweging om een weg te verbreden staat in directe relatie tot de afweging om de capaciteit en kwaliteit van het OV te verbeteren. Het Klimaatkkoord voorziet dat er door middel van regionale mobiliteitsprogramma's een integrale afweging wordt gemaakt. Als gemeente Veenendaal vallen we onder de 'regio' provincie Utrecht. Met het programma Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 coördineren we de aansluiting op de regionale ontwikkelingen en brengen we aandachtspunten in vanuit de situatie in Veenendaal.

Anticiperen op meer elektrische mobiliteit: de laadvisie

Het stimuleringsbeleid van elektrisch rijden vanuit de landelijke overheid, aangewakkerd door Europese wet- en regelgeving, is de laatste jaren erg succesvol gebleken. Het aantal elektrische voertuigen neemt dan ook snel toe en zal blijven toenemen.

Om de toename van al die elektrische voertuigen te faciliteren en verder te stimuleren is het belangrijk dat de laad-infrastructuur en het bijbehorende plaatsingsbeleid voor laadpalen meegroeit. Het klimaatkkoord vraagt gemeenten om een e-laadvisie op te stellen en elke twee jaar te actualiseren.

In 2021 stelt het college de eerste laadvisie vast. Het programma Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 regelt de inzet van mensen en middelen om mee te kunnen groeien met de ontwikkeling van elektrisch rijden.

De Omgevingswet als basis onder de energietransitie

In het Klimaatkkoord is afgesproken dat de plannen die de gemeenten maken voor de energietransitie 'geborgd' worden binnen de instrumenten van de Omgevingswet. Deze instrumenten zijn de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en het Omgevingsplan. Doordat de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld, betekent deze borging in de praktijk dat de plannen die de gemeente nu al maakt, zo veel mogelijk volgens de vereisten van de Omgevingswet worden vormgegeven. Participatie speelt daarbij een belangrijke rol: de gemeente weegt af wie belanghebbenden zijn en hoe ze betrokken worden bij de plannen.

In 2020 heeft de gemeente Veenendaal, vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet, de **Omgevingsvisie** vastgesteld, waarin de begrippen 'Gezond, Duurzaam en Veilig' de rode draad vormen. De Transitievisie Warmte vormt een uitwerking van de Omgevingsvisie. De Transitievisie Warmte gaat daarbij een stapje verder dan alleen een visie: het is ook een aanpak met doelen en randvoorwaarden. Die doelen en randvoorwaarden van de Transitievisie Warmte werken door in het Programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025. De programmatische uitwerking van de uitvoering van de energietransitie heeft daarmee de kenmerken van het instrument '**Omgevingsprogramma**'.

Figuur 4: kaartje t.b.v.

Het Omgevingsplan vormt in de toekomst een belangrijke juridische basis voor het doorvoeren van energiematregelen. Zo kunnen met het **Omgevingsplan** regels worden opgelegd voor toepassing van zonnepanelen op daken en worden de maatregelen uit buurtuitvoeringsplannen bindend vastgelegd.

Kaders en wetten in ontwikkeling

Hierboven is een overzicht gegeven van de belangrijkste kaders uit het Klimaatkkoord. Maar het overzicht is niet compleet. Tegelijkertijd zijn er ook al veel bestaande kaders en wetten die invloed hebben op de energietransitie. Met het verstrijken van de tijd en het steeds urgenter worden van de opgave is het zeker dat wet- en regelgeving in beweging blijft, zodat bewoners en bedrijven de juiste prikkels hebben om steeds duurzamere keuzes te maken.

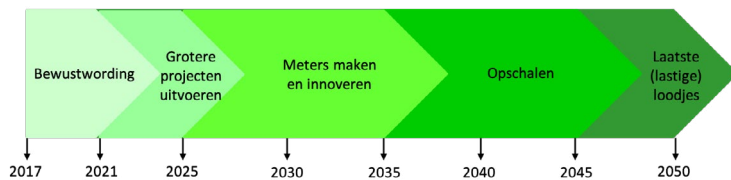
Hieronder is een korte opsomming gegeven van kaders en wetgeving die op dit moment van invloed zijn op het gemeentelijk beleid of dat in de nabije toekomst zullen worden:

- BENG: 1 januari 2021 ingevoerde bouwnormering voor energiezuinige nieuwbouw.
- Label C-plicht kantoren 2023: Kantoren moeten per 1 januari 2023 een energielabel C hebben.
- Besluit bouwwerken leefomgeving zon op dak: Biedt bij invoering Omgevingswet mogelijkheid om zon op dak in sommige situaties te verplichten.
- Warmtewet 2.0: Nieuwe wet- en regelgeving om kansen voor warmtenetten in bestaande bouw te vergroten.
- Standaard- en Streefwaarden: In 2021 gepubliceerde isolatiewaarde die particulieren helpen om hun woning te verduurzamen en voor verhuurders richting 2050 verplicht worden.

Routekaart met strategische doelstellingen

Wat is de hoofdroute naar 2050? Routekaart met programmaperiodes van ± 5 jaar met tussendoelen

Routekaart naar Veenendaal Energieneutraal 2050

Figuur 5: routekaart met

Wat gaan we doen om ambitie van een energieneutrale gemeente stapsgewijs te bereiken? De eerste periode tot en met 2021 hebben we met onze partners gewerkt aan het vergroten van de bewustwording. Het krijgen van grip op de opgave door verkenningen en het starten van veel pilots. Dit heeft zich nog niet vertaald naar daadwerkelijke % richting energieneutraal.

Na 2021 gaan we steeds meer projecten uitvoeren en plannen voor de eerste buurten opstellen richting aardgasvrij. Met deze aanpak denken we eind 2025 10% richting energieneutraal te kunnen halen. Het tussendoel voor 2025 is 10% richting energieneutraal met 10% energiebesparing t.o.v. 2014, 10% aardgasreductie t.o.v. 2019 en 10% duurzame opwek van het totale verbruik.

Na 2025 kunnen we steeds meer energie-innovaties grootschalig toepassen. We krijgen dan steeds beter in de vingers hoe we vraag en aanbod kunnen managen en met elkaar in balans kunnen brengen. We gaan steeds meer duurzaam opgewekte energie gebruiken en weten meer te besparen.

Met die aanpak denken we in 2030 20% richting energieneutraal te kunnen halen. Het tussendoel voor 2030 is hiermee 20% energieneutraal. Landelijk is voor 2030 20% aardgasreductie afgesproken en 27% duurzame energie-opwek. Veenendaal kan vanwege de dichte bebouwing minder dan gemiddeld aan dit landelijke percentage bijdragen. Voor 2035 is ons tussendoel 35% energieneutraal.

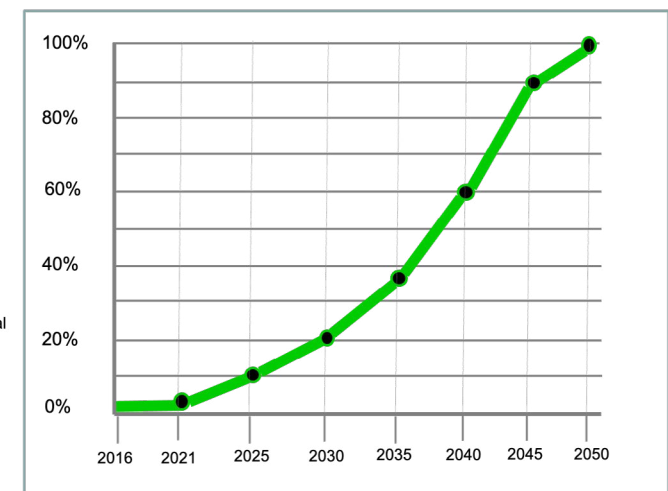
Vanaf 2036 weten we goed welke inspanningen nodig zijn om op grotere schaal energie te besparen en energie op te wekken. Dit wordt de periode van opschalen waarin projecten grootschalig uitgerold worden. Als tussendoel voor 2040 denken we daarom 60% energieneutraal te kunnen halen en voor 2045 90%.

Na 2045 zijn we dan over het kantelpunt heen; het overgrote deel van ons energieverbruik bestaat uit duurzaam opgewekte energie. Die energie hoeft niet alleen uit Veenendaal te komen. Doordat de stroomvoorziening landelijk steeds duurzamer wordt en we zelf veel meer zijn gaan opwekken, is bijna al het gebruik gedekt met duurzame stroom. Voertuigen rijden vrijwel allemaal op duurzame manier. Dat kan zijn op lokaal geproduceerd stroom, maar bijvoorbeeld ook op duurzame waterstof uit het buitenland. In de laatste vijf jaar ligt de aandacht bij de laatste lastige loodjes, tot we in 2050 100% energieneutraal zijn en binnen de gemeente enkel nog duurzame energiebronnen gebruiken.

—●—●—
% richting Energieneutraal
2050 met tussenstappen
per programmaperiode

Wat willen we bereiken in 2025? Toelichting van strategische doelstellingen in programmapijlers (periode 2022-2025)

Het programmaplan ENV 2022-2025 bevat een overkoepelende aanpak tot 2050 met een ambitie voor de tussenstap 2025. Zoals de routekaart in vorige paragraaf laat zien, willen we dan 10% energieneutraal zijn. In het bijgevoegde overzicht is te zien dat hiervoor de volgende centrale doelen geformuleerd zijn voor energie- en aardgasbesparing en duurzame opwek: We denken dat we op basis van de koers die we moeten zetten richting 2030, in totaal in 2025 10% energie bespaard moeten hebben t.o.v. 2014. Dit is het jaar van de nulmeting voor het 1e programmaplan. Daarnaast denken we dat het nodig is om 10% aardgas reductie gerealiseerd te hebben in 2025 t.o.v. 2019.

Figuur 6: grafiek met % richting energieneutraliteit per programmaperiode van 5 jaar

Dit is een nieuwe ambitie i.v.m. de warmtetransitie die landelijk 2019 als nulmeting hanteert. Tot slot denken we dat we in 2025 ook 10% energie van het totaal energieverbruik in Veenendaal duurzaam opgewekt moeten hebben als bijdrage aan de landelijke doelen richting 2030. Deze centrale doelen voor 2025 zijn nader uitgewerkt met verschillende strategische doelen.

In het overzicht is ook te zien dat de succesvolle structuur van het programmatisch werken en aansturen die vanuit de energietransitie opgebouwd is, behouden blijft voor het Energieprogramma: coördinatie en uitwerking van

inspanningen blijft vanuit de strategische doelen in de 4 pijlers plaatsvinden en wordt alleen op onderdelen aangepast vanwege nieuwe inzichten (bijv. de inbedding van de warmtetransitie/ aardgasvrij).

In figuur 4 zijn de vier pijlers Wonen, Werken, Mobiliteit en de Gemeente Als Voorbeeld bovenin aangegeven. In de 4 pijlers zijn vanuit deze strategische doelen diverse meetbare doelen geformuleerd. Alle inspanningen in de pijlers moeten bijdragen aan deze meetbare doelen. Zie [Doelen en acties per Pijler](#) voor deze meetbare doelen en een indicatie van de inspanningen.

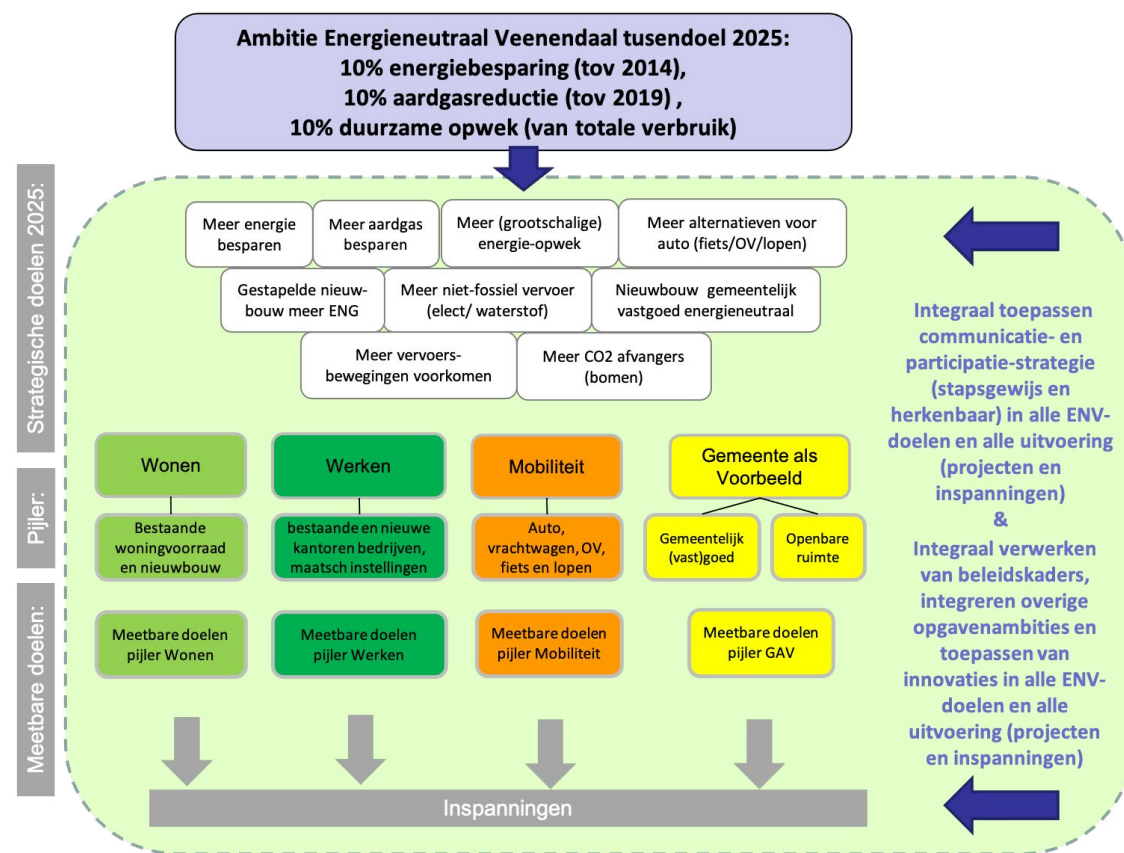
Daarnaast is in figuur 4 te zien dat binnen het programma de communicatiestrategie sterk gericht is op het schaalniveau van de inwoner: stap voor stap in de maatregelen en nog meer verschoven is van algemene voorlichting naar 'begeleiding op straatniveau' (voorbeelden dichtbij, samen met de burens).

De diverse opgestelde beleidskaders en regels (zowel bovenlokaal als lokaal) worden als randvoorwaarden gehanteerd bij de inspanningen en projecten en verwerken andersom ook de doelstellingen uit ENV.

De diverse duurzame doelen uit de opgaven Duurzaam Veenendaal en Groei & Bloei worden in samenhang verwerkt in concrete uitwerking van ENV voor en door inwoners. De basis hiervoor is al gelegd met de website Duurzaam Veenendaal, het Trefpunt#Duurzaam en diverse nieuwbouwprojecten die deze concrete en integrale aanpak ondersteunen en stimuleren.

Ook is in figuur 4 aangegeven dat innovatie een integraal onderdeel is van alle pijlers. Inzet op innovaties versterkt het draagvlak van bewoners, biedt nieuwe kansen voor bedrijven en is essentieel om opschaling tot stand te brengen. Daarbij kan gedacht worden aan waterstof, zon-op-parkeerplaatsen, innovatieve batterijopslag en smart grids, maar ook nieuwe aanpakken zoals ESCo's, digitale informatie-voorziening en scholings-aanpakken i.s.m. het onderwijs.

Al deze onderdelen (communicatie, beleidskaders, integrale afstemming en innovaties) zijn in figuur 4 aan de rechterzijde weergegeven en werken door bij de aanpak van alle strategische doelen en bijbehorende inspanningen.

Figuur 7: strategische aanpak in doelenboom ENV

Wat is de strategie voor de aanpak?

De 3-sporenaanpak voor energie- en aardgasreductie

In de Transitievisie Warmte 1.0 is de aanpak aangegeven richting een aardgasvrij Veenendaal. In de periode 2022-2025 werken we op drie sporen aan een aardgasvrij Veenendaal in 2050:

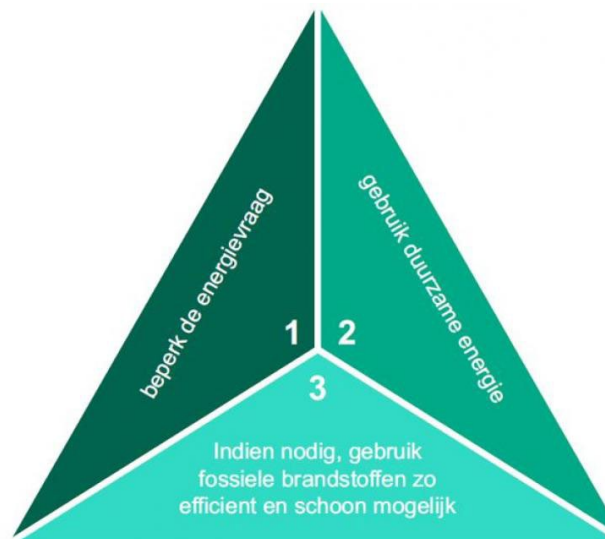
- Wijken en buurten waarvoor we vóór 2025 een uitvoeringsplan opstarten (Spoor A).
- Wijken waarvoor een integrale gebiedsvisie de weg wijst richting aardgasvrij (Spoor B).
- Algemene aanpak voor overige wijken (Spoor C).

De 3-sporenaanpak laat zien dat de weg naar een energie-neutraal en aardgasvrij Veenendaal veel breder is dan het 'huis voor huis en wijk voor wijk' van het aardgas halen en verduurzamen van woningen is. Voor alle onderdelen van de aanpak geldt dat het succes staat of valt met bewustwording en communicatie. De kosten voor de stap naar volledig aardgasvrij zijn immers nog hoog en de gemeente is grotendeels afhankelijk van de bereidheid om vrijwillig mee te doen.

Het Programmaplan ENV 2022-2025 vormt het uitvoeringsprogramma voor de drie-sporenaanpak voor zowel de pijler 'Werken als Wonen'. De pijler 'Gemeente als voorbeeld' laat zien dat de transitie naar aardgasvrij ook betekent dat de gemeente als vastgoedeigenaar meedoet aan de aanpak.

Bij alle sporen in de 3-sporenaanpak worden de uitgangspunten van de Trias Energetica toegepast (zie figuur 8):

Als eerste stap het beperken van de energievraag: bijvoorbeeld gedragsverandering, goed isoleren en energiezuinige apparaten inzetten. Als tweede het maximaal gebruik maken van energie uit duurzame bronnen, zoals wind-, water-, en zonne-energie, bijvoorbeeld door installatie van een zonnepanelen of zonnepanelen. En als derde van de Trias Energetica het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van fossiele brandstoffen om in de resterende energiebehoefte te voorzien, bijvoorbeeld door gebruik te maken van lage temperatuurverwarming. Om tot een energieneutrale en CO₂-efficiënte oplossing te komen zetten we in op alle drie stappen.

Figuur 8: de 'trias - energetica'

De energie-innovaties als versneller van de energietransitie opgave

De energietransitie heeft innovatie nodig, maar hoe jagen we dat aan?

Om de energietransitie te laten slagen, is innovatie onontkoombaar. Willen we in 2050 energieneutraal zijn, dan moeten we in een flink tempo nieuwe technieken ontwikkelen, nieuwe financieringsconcepten bedenken und neue vormen van samenwerking realisieren. De afgelopen tien jaar hebben laten zien dat dit mogelijk is. Zonnepanelen waren in de jaren '70 een peperdure innovatie uit de ruimtevaart. Tegenwoordig is zonne-energie wereldwijd de goedkoopste manier om elektricität zu produzieren – mit minimaler Belastung für das Milieu. Tien jaar terug reed ein Einzelner in einer elektrischen Auto.

Tegenwoordig is het niet die vraag óf we de overstap machen naar eine elektrische Auto, maar wannen. Door grootschalige toepassing van technieken werden oplossungen goedkoper. Door neue organisatievormen vaker in te zetten lernen we steeds sneller. Willen we als Veenendaal écht tempo machen mit der energietransitie und die energietransitie gebruiken ter versterking van der lokale economie, dan is het nodig om extra in te zetten op innovatie. Niet om eigenhandig neue technieken entwickeln, maar om te zorgen dat bedrijven und inwoners in Veenendaal vooroplopen und klaar zijn für der toekomst.

Van aanmoedigen vanaf de kant naar een zetje in de rug. Zó stimuleren we bedrijven en bewoners om te 'ondernemen'!

In de periode 2017-2021 is binnen het programma Energieneutraal Veenendaal innovatie op verschillende manieren aangejaagd. Van het stimuleren van waterstof-mobiliteit- en tankstations, tot het subsidiëren van Nul-Op-De Meter (NOM)-renovaties en van nieuwe samenwerkingen met netbeheerders tot digitale participatie. In de periode 2022-2025 willen we innovatie meer centraal zetten en zo de aandacht geven die nodig is. We zien veel mooie initiatieven in de gemeente ontstaan. Daarbij willen we de komende periode méér doen dan initiatiefnemers aanmoedigen en faciliteren. We willen steeds meer een partner worden in innovatie en goede initiatieven daarmee net het extra zetje in de rug geven om van idee naar realisatie te gaan.

Een zet in de goede richting is meer dan alleen geld geven

In sommige gevallen is het 'zetje in de rug' een vorm van financiële ondersteuning. Als een bedrijf wil investeren in nieuwe vormen van energieopslag, zoals batterijen of waterstof, sluit dat niet altijd aan bij de bedrijfsactiviteiten. Een financiële bijdrage kan dan helpen om de juiste onderzoeken in gang te zetten, óf om de onrendabele top iets te verzachten. In andere gevallen kan 'een zetje in de rug' hele andere vormen aannemen. Hieronder zijn vier manieren uitgewerkt die we voorzien om innovatie op het gebied van energietransitie aan te wakkeren:

Financieel ondersteunen

Hier is een aantal vormen denkbaar. In sommige gevallen is het verstrekken van een lening wenselijk. Een voorbeeld is de energiebesparlening. Deze is nu nog sterk gericht op 'geijkte' ingrepen. We willen de mogelijkheden onderzoeken om de energiebesparlening aantrekkelijker te maken om in te zetten

voor NOM-renovaties en toepassing van nieuwere technieken zoals thuisbatterijen en zonthermische systemen. In andere gevallen kan een financiële bijdrage van de gemeente wenselijk zijn. Bijvoorbeeld als zetje in de rug voor het ontwikkelen van kleinschalige experimenten rondom waterstof. Tijdens de looptijd van het programma zal verder onderzocht worden op welke gebieden een extra financiële bijdrage wenselijk is, en hoe we hiervoor een eerlijke en transparante regeling kunnen opstellen.

Ondersteuning bij verwerven middelen

Er komen steeds meer financieringsmogelijkheden voor (innovatieve) duurzaamheidsprojecten. Voorbeelden zijn de Uitvoeringsverordening Subsidies Energietransitie Provincie Utrecht en het energiefonds Utrecht. Voor grotere projecten kan het wenselijk zijn om landelijk of Europees subsidie aan te vragen. Dit zijn vaak complexe trajecten, die een zekere voorinvestering vragen. Door actief in te zetten op het communiceren van bestaande subsidiemogelijkheden en door binnen het programmateam een coördinator aan te wijzen die (mede-) verantwoordelijk is voor het binnenhalen van externe subsidie, willen we bestaande mogelijkheden beter benutten.

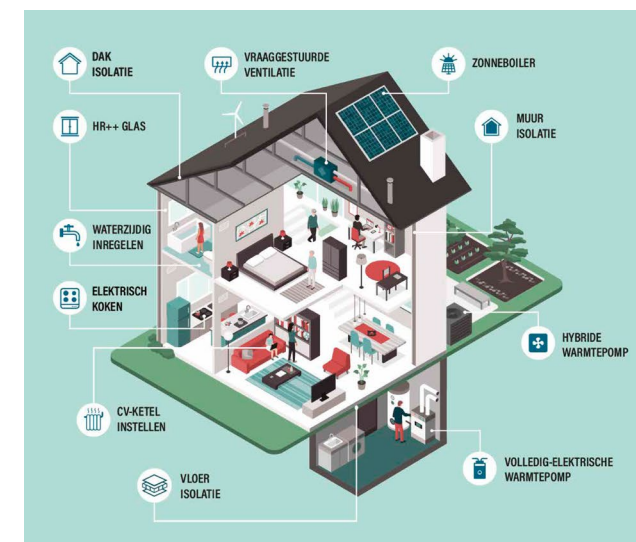
Netwerk opbouwen

Het van de grond krijgen van innovaties vraagt in veel gevallen een groot netwerk. Om een project te laten slagen heb je de juiste projectpartners nodig. Het stimuleren van ESCo's vraagt bijvoorbeeld inzicht in mogelijke aanbieders, klanten en financiers en vraagt de nodige afstemming in communicatie met de gemeente. Als gemeente willen we ons bestaande netwerk delen en willen we tijd vrijmaken om initiatieven actief te ondersteunen en te begeleiden bij het opbouwen van een netwerk. Een voorbeeld hiervan is het stimuleren van waterstof-mobiliteit, waar het belangrijk is dat er een netwerk gevormd wordt tussen vraag en aanbod.

Uitvoeringscapaciteit versterken

Innovatie in de energietransitie staat of valt ook met de mensen die de juiste ideeën hebben én de tijd en capaciteit om dat uit te voeren. Er is een enorme schaarste aan geschikt technisch personeel om de energietransitie uit te voeren. Inwoners die met een bewonersinitiatief aan de gang willen hebben vaak nog veel andere taken op hun bordje. Om de uitvoeringscapaciteit te versterken gaan we nieuwe partnerschappen vormen voor opleiding en omscholing richting de duurzame energie en bouwrenovatiesector. Voor begeleiding van initiatieven vanuit de buurt bieden we cursussen aan en indien nodig extra ondersteuning vanuit het energieloket.

Bij [Doelen en Acties per pijler](#) is de inzet op energie-innovaties per pijler verwerkt in de inspanningen.

Figuur 9: energiehuis

Integrale communicatie- en participatierostrategie voor ENV

*Communicatiestrategie Duurzaam Veenendaal
'Van bewustwording naar concrete aanpak'*

In de afgelopen programmaperiode 2017-2021 is veel bereikt. Veenendaal wordt steeds duurzaam-bewuster. In onze communicatie nemen we inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen mee in het verhaal van een duurzame toekomst voor onszelf, onze kinderen en onze kleinkinderen. De focus voor de tweede programmaperiode 2022-2025 ligt op 'de concrete aanpak'. Communicatie is gericht op de uitvoering en geeft op een inspirerende wijze aan hoe iedereen in Veenendaal hiermee aan de slag kan. Uitgangspunt is 'beperk je energievraag, daarmee maak je uiteindelijk de stap naar aardgasvrij kleiner'. Ook in communicatie is het belangrijk om inwoners vertrouwd te maken met trias energetica die aan het begin van het hoofdstuk is toegelicht.

Bewustwording en concrete aanpak

Om inwoners en bedrijven te motiveren aan de slag te gaan met het verduurzamen van hun woning/bedrijf, faciliteren we hen met diverse campagnes en middelen. Het op te zetten gezamenlijk inkoopbeleid, de informatiemarkt, Duurzaamheidskrant, het Trefpunt#duurzaam en de Energiecaravan spelen hierbij een belangrijke rol. Op deze concrete aanpak ligt in de periode 2022-2025 de focus. Tegelijk blijven we werken aan bewustwording. Draagvlak creëren en gedragsverandering teweeg brengen blijven de komende jaren van doorslaggevend belang. Dat geldt ook voor de samenwerking met bedrijven, corporaties, Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal en andere samenwerkingspartners in Veenendaal. Ook de integrale samenwerking binnen de eigen organisatie

is belangrijk. Voor een inwoner zijn we immers één gemeente, en duurzaamheid in al zijn facetten is daarmee één boodschap. Onze website duurzaamveenendaal.nl, dé pijler in communicatie en bijvoorbeeld de jaarlijkse Duurzaamheidskrant zijn daar mooie voorbeelden van.

De buurtuitvoeringsplannen

Communicatie over de buurtuitvoeringsplannen neemt de komende jaren een grote plaats in. Bij de opzet van deze buurtuitvoeringsplannen wordt per buurt een participatie-aanpak gemaakt. Als basis hiervoor is een Participatieplan Transitievisie Warmte gemaakt. Deze is gebaseerd op de gemeentebrede, door de raad geaccordeerde, participatie-aanpak.

Communicatie over de Regionale Energie Strategie

Direct aansluitend aan de lokale energietransitie werken we aan de Regionale aanpak, de Regionale Energie Strategie. En hoewel voor de RES Foodvalley een communicatieteam is aangetrokken, is het van belang de aansluiting te houden met onze lokale strategie. Besluitvorming RES Foodvalley vindt naar verwachting medio 2021 plaats. Echter, met de zoektocht naar energie uit wind en zon, zal dit onderwerp ons ook in de komende jaren bezighouden. Monitoren wat er in onze gemeente en aan onze gemeentegrenzen gebeurt en hierop acteren met communicatie, is van belang voor onze inwoners.

Samenwerken

Samenwerking binnen het Programmteam, binnen de organisatie, met de corporaties, met de Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal, is van wezenlijk belang.

Duurzame energie in Veenendaal komt in de komende decennia achter elke voordeur. Daarmee is het van en voor ons allemaal.

Stap voor stap naar aardgasvrij Veenendaal

De communicatieboodschap voor de komende programmaperiode sluit aan bij de opdracht voor de komende periode:

Veenendaal wil in 2050 energieneutraal zijn, daar gaan we ook de komende jaren samen mee aan de slag! In de periode 2022-2025 ligt de focus op de concrete aanpak - isoleren en verduurzamen-.

Aansluiten bij de belevingswereld van inwoners is een belangrijke voorwaarde om de boodschap goed over te brengen. Inwoners handelen veelal niet in losse acties. In hun handelen komen vaak verschillende duurzame doelen samen. Dat komt in onze website www.duurzaamveenendaal.nl al mooi samen. Het is goed om daar nog meer op in te spelen en nog meer acties overkoepelend uit te voeren. Daarmee komen we tegemoet aan de wens van inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen.

“ De warmtescan is echt mega nuttig!! ”

“ Isolatie van een huis eerder dan van het gas af ”

Aansluiten bij inwoners

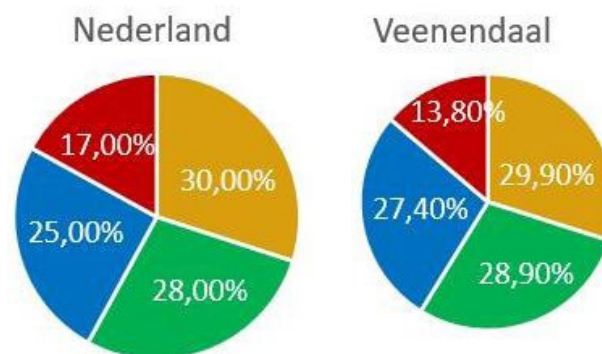
Voor analyses van wijken en buurten maken we gebruik van het leefstijlonderzoek van Market Response. Zo vergroten we ons bereik en spreken we inwoners op de juiste manier aan. Leefstijlgerichte communicatie is maatwerk! Voor bewustwordingscommunicatie aan inwoners en bedrijven in Veenendaal maken we gebruik van een middelenmix. Bij de buurtaanpak wordt een analyse gemaakt en wordt meer maatwerk toegepast. Een belangrijk gegeven om rekening mee te houden is dat 18% van de Nederlanders van 16 jaar en ouder moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen.

Buurtgerichte aanpak: Passend bij de buurtuitvoeringsplannen maken we voor elke buurt een buurtgerichte aanpak, op basis van de buurtanalyse. Onderdeel van deze aanpak kan bijvoorbeeld zijn het opzetten van een meedenkteam, buurtapp, pop-up informatiepunt, een wijkfestival, een werkatelier, voorlichtingsbijeenkomsten in de wijk, enz. Bij de participatieparagraaf is een voorbeeld van de eerste stappen in een buurtgerichte aanpak opgenomen.

Het leefstijlonderzoek van Market Response kent vier leefstijlen voor inwoners van een wijk, met de volgende kenmerken van deze inwoners:

- **Vitaliteit (rood):** Ideeën genereren, samenwerking en gelijkwaardigheid. Kritisch, mondig en assertief. De overheid, dat zijn wij.
- **Controle (blauw):** Inspraak en deskundigheid. De overheid moet efficiënt werken. Kritisch maar betrokken.

- **Harmonie (geel):** Toetsen en meedenken als participatie van belang is voor de eigen buurt. Verwacht van de gemeente een coachende rol. Vervreemd van politiek. De overheid moet solidariteit bevorderen.
- **Zekerheid (groen):** Voorleggen, informeren en inspraak (gehoord worden). Sceptisch, wantrouwend. De overheid moet zorgdragen voor sociale zekerheid en veiligheid.

Figuur 10: leefstijlonderzoek

Inwoners van Veenendaal

De afgelopen jaren is in Veenendaal het aantal groene buurten procentueel afgenomen en is het aantal blauwe buurten sterk gegroeid. Dit betekent een verschuiving van 'groepsgericht' naar 'individueel-gericht'. Voor elke buurtaanpak wordt een analyse van de buurt gemaakt met behulp van de kennis uit Market Response.

Wat is de basiskennis van onze inwoner-doelgroep? Wat is de belevingswereld van onze ontvanger? Wat zijn zijn/haar voorkeuren? En hoe kunnen we hierop aansluiten? Hoe wil onze ontvanger onze boodschap ontvangen? Kortom, onderzoek naar de ontvanger van onze boodschap is net zo belangrijk als de boodschap!

“
Zet veel meer in op participatie door echt samen te werken, niet alleen zenden.
”

Het leefstijlonderzoek en de participatie-aanpak zijn een belangrijke toevoeging aan het strategisch communicatieplan voor de energietransitie. Op basis van het leefstijlonderzoek wordt de analyse van de buurt gemaakt. Met de analyse van de buurt wordt de participatie voor de buurt gemaakt.

Figuur 11: positionering strategisch

Communicatiestrategie

In de afgelopen jaren is veel geleerd over communicatie bij de Proeftuinen Aardgasvrije Wijken. Een paar voorbeelden van de belangrijkste lessen zijn het 'klein beginnen', waar mogelijk; draagvlak creëren; vertrouwen opbouwen via ambassadeurs in de buurt en bewoners/bedrijven vanaf een vroeg moment betrekken. Het is van belang hierbij aan te sluiten.

Inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen van Veenendaal zien de gemeente als een betrouwbare partner. Men ziet het als de (vertrouwde) taak van de gemeente om onafhankelijk energieadvies op maat te faciliteren. In die lijn is er ook behoefte aan een specifieke wijkgerichte aanpak. Daarvoor gaan we uit van de triple-A strategie:

1. **Awareness / Attitude**
inwoners/bedrijven en maatschappelijke instellingen zijn zich bewust van de maatregelen die beschikbaar zijn.
2. **Access / Aid**
inwoners/bedrijven en maatschappelijke instellingen hebben eenvoudig toegang tot benodigde informatie
3. **Action / Acknowledgement**
inwoners/bedrijven en maatschappelijke instellingen kunnen energiezuinige maatregelen eenvoudig zelf toepassen

Met onze communicatie willen we aansluiten bij deze drie uitgangspunten. Met onze website www.duurzaamveenendaal.nl, het Trefpunt#duurzaam, het Energieloket en de Energiecavaran zijn we al goed op weg om aan bovenstaande voorwaarden te voldoen.

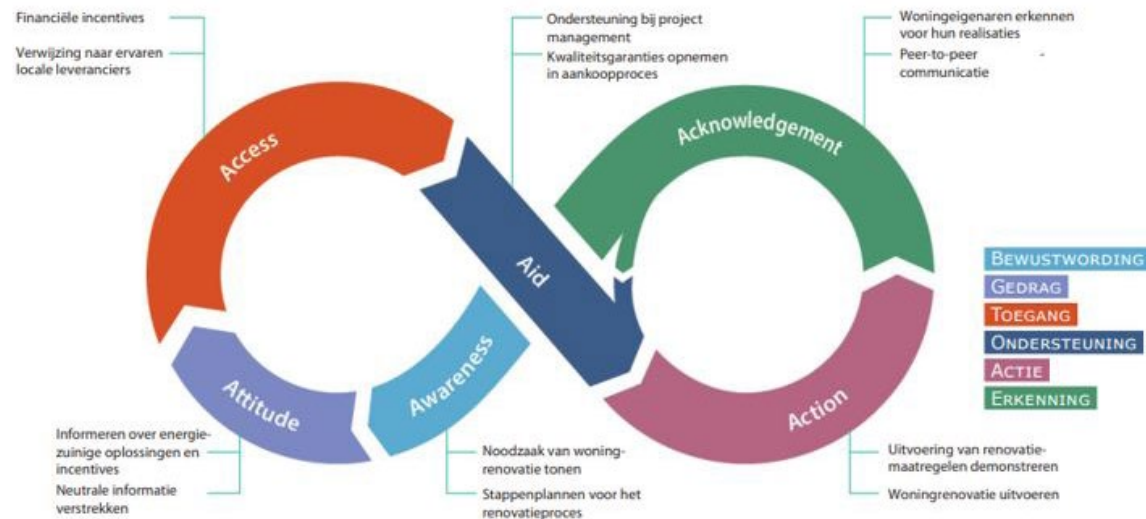
Toch zijn er ook een aantal zaken die in de komende jaren verder uitgebouwd kunnen worden om deze strategie verder uit te kunnen rollen. Een paar voorbeelden:

- Het verbeteren en meer interactief maken van de onlinecommunicatie.
- Het uitlenen van slimme meetsystemen om energieverbruik te meten.
- Tijdens buurtaanpak- en individuele initiatieven tijdelijke adviescentra in wijk/buurt opzetten.
- Technologie voor energiezuinige renovatie in reële omstandigheden demonstreren.

Naast de hierboven omschreven strategie voor huiseigenaren, bedrijven en maatschappelijke instellingen is het van belang om ook voor de circa 40% huurwoningen een goede ingang te vinden. Samenwerking en afstemming met de corporaties is daarvoor in de afgelopen jaren al opgestart en deze wordt in de komende periode verder uitgebouwd.

“
Hartstikke goed om per wijk aan te gaan kijken wat de mogelijkheden zijn.
”

“
Ga eerst besparen en zie hoeveel dat oplevert en inverteer dan in een duurzaam product zoals bijvoorbeeld een warmtepomp.
”

Figuur 12: de 6 A's van de triple-A strategie

Communicatie doelstellingen

Het vergroten van kennis en het realiseren van een positieve houding ten opzichte van ENV2050 en het realiseren van de gedragsverandering zijn belangrijke doelstellingen. Met de bewustwordingscampagne kunnen we de kennis in duurzaamheid vergroten, door de juiste benadering (per doelgroep, per leefstijl) kunnen we de houding positief beïnvloeden en uiteindelijk het gedrag. Daarmee krijgt de concrete aanpak vorm en gaan inwoners en bedrijven ook daadwerkelijk aan de slag. Of dit ook daadwerkelijk gebeurt, meten we in de pijlers. Waar nodig stelen we onze communicatie bij.

Naar buiten toe communiceren we over communicatie duurzame energie Veenendaal. De interne organisatie kent binnen het programma vier pijlers. Ook de ondersteuning van deze pijlers vormt een belangrijk onderdeel van de communicatie. Deze draagt in belangrijke mate bij aan het behalen van de in de pijlers gestelde doelstellingen. Onderstaand een aantal voorbeelden van de communicatie-acties die voor de komende programma-periode op stapel staan:

Communicatie in Pijler Wonen

- Communicatie rond het Trefpunt#duurzaam.
- Communicatie bij het opzetten van pop-up-Trefpunten in de wijken/buurtten.
- Communicatieve ondersteuning bij de vervolgstap in de ontwikkeling van de verduurzaming van de Vve's.
- Brede communicatie bij buurtuitvoeringsplannen.
- Opzetten van participatie-aanpak bij de buurtuitvoeringsplannen.

Communicatie in Pijler Werken

- Voorbeeldbedrijven in de spotlight zetten met artikelen.
- Bedrijfsbezoeken organiseren.

- Meer communicatie in de openbare ruimte door bijvoorbeeld het plaatsen van driehoeksborden en spandoeken op de Bedrijventerreinen.
- Intensieve wijkaanpak bedrijventerrein Faktorijs/De Vendel (brieven, flyers, bedrijfsbezoeken, enz.).
- Intensieve samenwerking met Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal; opzetten diverse communicatie-acties, onder andere gericht op zon-op-dak.

Communicatie in Pijler Mobiliteit

- Communicatie over het thuiswerken stimuleren.
- Fiets- en wandelnetwerk optimaliseren.
- Elektrisch rijden faciliteren.
- Concrete waterstofprojecten.

Communicatie in Pijler Gemeente als Voorbeeld

- Communicatie over het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.
- Deelname aan initiatieven op het gebied van CO2-reductie.
- Communicatie over duurzame opwek in de openbare ruimte.
- Communicatie over het groenbeleid.
- Communicatie over Innovaties: Solar carports.
- Communicatie over de ontwikkeling rond waterstof.

Participatie-aanpak

In 2020 werd een enquête onder bewoners van zowel verkenningbuurtten als overige buurtten gehouden en werd hen gevraagd hoe zij tegenover de aardgasvrij opgave staan. Belangrijke bevindingen uit deze enquête zijn:

- **Tempo:** In Veenendaal hoeven de bewoners niet voorop te lopen en willen voorlopig doorgaan met aardgas. Dit geldt in grotere mate voor de bewoners in de

verkenningbuurtten. In de aanloop naar aardgasvrij, is het belangrijk dat bewoners gedurende het gehele traject duidelijk geïnformeerd worden. Er is behoefte aan een prijsopgave om de woning geschikt te maken voor aardgasvrij of aan een buurt- of energiecollectief om dit te regelen. Veel mensen zien zo'n collectieve oplossing als een mogelijkheid, wanneer dit leidt tot ontzorging.

- **Betaalbaarheid:** Voor alle wijken geldt dat, als er een alternatief komt voor aardgas, dit volgens de bewoners alleen mag als de maandlasten niet hoger worden. Bij een groot deel van de bewoners leeft het besef dat het beter is om vroeg te beginnen en te profiteren van subsidies die nu nog beschikbaar zijn.
- **Ontzorgen:** Als er in de wijk een alternatief voor aardgas wordt aangelegd, willen bewoners vooral worden geïnformeerd en ontzorgd. Dit kan door een overzicht van aannemers.. In de verkenningbuurtten geeft een relatief grote groep bewoners (155 van de 413 reacties) aan, zelf aan de slag te willen en keuzevrijheid te willen behouden.

In de komende jaren kiezen we voor participatie op maat; dat betekent dat we onze participatie pas verdiepen als we concrete resultaten hebben waarmee het gesprek aangegaan kan worden. In eerste instantie blijft de participatie dus op het niveau van informeren en inventariseren. Waar mogelijk maken we een verdiepingsslag.

Inwoners hebben vooral behoefte hebben aan **duidelijkheid**. Wanneer is mijn wijk aan de beurt? Wat doe ik in de tussentijd met mijn oude CV-ketel? Kortom, realistisch, laagdrempelig en financieel haalbaar zijn sleutelwoorden. Om tot een concrete oplossing op buurtniveau te komen, is draagvlak (of minimaal acceptatie) nodig onder bewoners over welke oplossing het beste past bij hun buurt en woning.

Participatie doelen en vormen

Er is één centraal doel om aan participatie te werken in de warmtetransitie, namelijk: draagvlak! Door goede oplossingen en scenario's uit te werken, deze af te stemmen en te luisteren naar bewoners willen we zo goed mogelijk invulling geven aan de wensen en zorgen die leven onder bewoners. Ook spelen we graag in op bewonersinitiatieven en nemen ideeën (incl. de randvoorwaarden die voor iedereen gelden) graag mee in de aanpak.

De buurtuitvoeringsaanpak – bewoners bepalen het succes van de warmtetransitie

Na de vaststelling van de Transitievisie Warmte gaan we verder met de buurtuitvoeringsplannen. Wat betekent dat nou precies? Uit het onderzoek dat voor de Transitievisie Warmte is uitgevoerd, is een aantal wijken geschikt gebleken om mee te starten.

Bij het starten van de BuurtUitvoeringsaanpak wordt per buurt een aanpak-op-maat gemaakt. De website www.duurzaamveenendaal.nl speelt hierbij een centrale rol.

PIRAMIDE VAN LENCIONI

Figuur 13: de piramide van

De doelen en acties in de pijler Wonen

Wat willen we bij de pijler Wonen bereiken en hoe gaan we dit doen?

De overall doelstelling voor alle pijlers samen is dat wij in Veenendaal in 2025 10% van de energie hebben bespaard ten opzichte van 2014 en 10% van de verbruikte energie duurzaam hebben opgewekt.

Wat willen we bereiken?

Vanuit de pijler Wonen blijven wij onze inwoners daarbij helpen. Wij werken aan de volgende doelstellingen:

Meer duurzame energie opwekken

- Streven naar 10.000 installaties (aansluitingen) met zonnepanelen met 35,4MW opwek eind 2025.
- Streven naar 20.000 zonnepanelen op daken van woningbouwcorporatie-woningen aanwezig eind 2025.

Meer energie besparen

- Streven naar 6000 bezoeken & scans & adviezen uitgevoerd in/door Trefpunt en Energieloket aan inwoners en maatschappelijke instellingen eind 2025.
- Streven de woningcorporaties naar een beter gemiddelde EI (Energieprestatie-Index), dan het gemiddelde in 2021, eind 2025.
- Streven naar 40 VVE's met een uitgebreid energie-advies, 30 VVE's ondersteund bij besluitvorming en in 20 VVE's zijn isolatie-, energie- en aardgas bespaarmaatregelen gestart eind 2025.

Meer aardgas besparen

- Streven naar 2 communicatie- en participatietrajecten in buurten met een vastgesteld buurtuitvoeringsplan eind 2025.

- Streven naar 40 % aardgasreductie in begeleide/geadviseerde woningen in buurten met een buurtuitvoeringsplan eind 2025.
- Streven naar 5 % aardgasreductie in de overige wijken (waarbij particulieren begeleid en ondersteund zijn o.a. met collectieve inkoop eind 2025).
- Streven naar 3 zorginstellingen die via de Greendeal Duurzame Zorg aangesloten zijn op de koplopersgroep eind 2025.

Nieuwbouw gestapeld meer dan BENG

- Streven naar het realiseren van ten minste 1 bouwproject per jaar in de gestapelde bouw die verder gaat dan BENG.

NB: in de Omgevingsvisie is aangegeven dat alle grondgebonden nieuwbouwwoningen helemaal energieneutraal gebouwd moeten worden (alleen uitzonderingen indien echt niet uitvoerbaar).

Wat gaan we doen?

De woonsector kan worden verdeeld in huur en koop. Beide groepen staan voor dezelfde uitdagingen, de benadering verschilt. Er zijn ook kansen om samen op te trekken. We willen alle inwoners energiebewuster maken. Centraal daarbij is het Trefpunt. Woningeigenaren worden gestimuleerd en ondersteund door het voortzetten van de duurzaamheidslening. We willen het succes van de afgelopen jaar gaan doorzetten, met nadruk om de lening te gebruiken voor isoleren. Bij huurwoningen zijn er meer mogelijkheden om met woningbouwcorporaties een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen

Gemeentebrede aanpak

Wij gaan door met een aantal goedlopende projecten om onze inwoners te ondersteunen in aanpak van de eigen woning of bij gedragsverandering. De in de periode 2022-2025 op te zetten communicatiecampagnes dragen hieraan bij (zie [Strategie voor aanpak](#)). Wij willen aan de slag gaan met de volgende onderdelen:

- Trefpunt#Duurzaam: wordt het gezicht van de aanpak.
- Het energieloket biedt ondersteuning aan alle typen eigenaren die energie willen besparen en duurzaam willen opwekken.
- Energiecoaches helpen huurders om energie te besparen (met ondersteuning vanuit de gemeente en corporaties).
- Diverse bewustwordingscampagnes.
- Ontwikkeling van digitale tools: digitale quick scan Breda
- Financiële instrumenten: doorontwikkeling Duurzaamheidslening en eventuele overige middelen.
- Intensieve ondersteuningstrajecten voor VVE's .
- Warmtescan acties in combinatie met collectieve inkoopactie. Stimuleren buurtinitiatieven die nu ontstaan n.a.v. de warmtescan contacten in de straat/buurt.
- Opstellen soortenmanagement plan (Natuurbeschermingswet).
- Collectief zonnedak in de wijken postcoderoos regeling.
- Door met samenwerkingsovereenkomsten Duurzame zorg. Doorstroming van zorginstelling naar koplopersgroep.
- Verkenning energierandvoorwaarden en eisen in omgevingsplannen en programma.
- Innovatie en ontwikkelingsprojecten woningen: (achtergrond: zie [Strategie voor de aanpak](#)).

Pijler Wonen

Pijler Werken

Pijler Mobiliteit

Pijler Gemeente als voorbeeld

Het Trefpunt is belangrijk om woningeigenaren te bereiken. Door het inrichten van een fysiek punt waar inwoners informatie kunnen halen en inspiratie kunnen opdoen zorgen we voor een daadwerkelijke beleving, waardoor we meer inwoners bereiken. Het Trefpunt is een laagdrempelige plek waar we inwoners verleiden om stappen te gaan zetten. De warmtetransitie en aardgasloos wonen zijn doelen die stapsgewijs moeten worden bereikt. Als inwoners beter zicht krijgen op wat per stap het WAT kan zijn, op weg naar de stip op de horizon, komen de doelen langzaam dichterbij. Het is een misverstand dat we binnen een paar jaar geen gas meer hebben. Het Trefpunt moet dit inzicht concreet zichtbaar maken.

Het Trefpunt is het verlengstuk van het digitale Energieloket en de (mobiele) energiecaravan. In het Trefpunt werken vrijwilligers die onze inwoners kunnen adviseren met concrete voorbeelden.

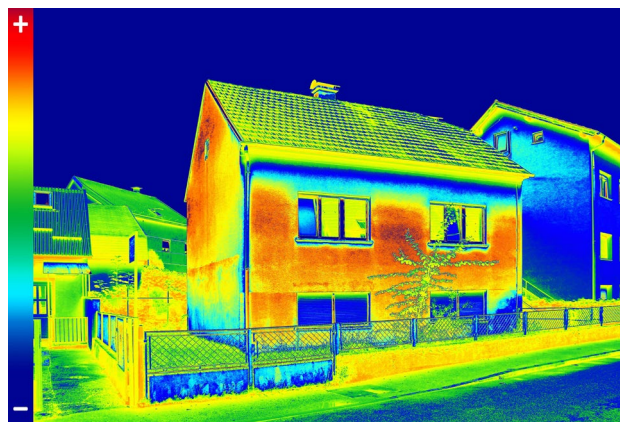
Het Trefpunt is de plek waar vanuit de verschillende inspanning/projecten vanuit de pijler Wonen worden uitgevoerd. Doe je mee, dan ga je naar het Trefpunt.

Om inwoners naar het Trefpunt te krijgen worden verschillende acties gestart:

- Energiebespaartas
- Vouchers voor kleine maatregelen (led lampen actie, tochtstrips)
- Energiedisplay
- Thema avonden energietransitie
- Trefpunt-locaties in de wijk/pop up

Het digitale energieloket geeft actieve ondersteuning op het gebied van in te zetten subsidies en regelingen, voordelen door gezamenlijke acties en advisering.

De ondersteuning is zowel gericht op collectieven, kopers, partijen die het meest waarschijnlijk zullen investeren in gezamenlijke maatregelen. Het energieloket haalt ook de verhalen uit de wijken op en zet de koplopers in het zonnetje. In komende periode zal het energieloket naast de digitale loket-functie aanwezig zijn in het Trefpunt, en ook met de caravan in de wijken.

We zetten fors in op de warmtescans. De ervaring van de afgelopen periode wordt gebruikt. Het wordt een collectieve aanpak waarbij per straat warmtescans worden uitgevoerd. Per straat wordt een bewonersavond georganiseerd om vanuit de scans een optimale ondersteuning te bieden aan inwoners om per straat een collectieve inkoop actie te faciliteren.

In Veenendaal zijn veel VVE's. Tot op heden hebben meer dan 20 VVE besturen een basistraining verduurzaming VVE's gehad. Op regionaal niveau is een actieve kenniskring voor VVE's opgericht. De Kenniskring is bedoeld om ervaringen uit te wisselen, van elkaar te leren en best practices beschikbaar te stellen. De Kenniskring heeft een eigen website met praktische informatie over verduurzamen en over het netwerk

zelf. Een volgende stap om VVE's te stimuleren aan de slag te gaan, vraagt om intensieve ondersteuning in energieadvies, begeleiding besluitvorming en ontzorging uitvoering. Deze aanpak moet ertoe leiden dat eind 2025 10 complexen grote stappen gaan zetten om energie te besparen. De lessen kunnen vervolgens toegepast worden op andere VVE's.

Buurtgerichte aanpak: buurtuitvoeringsplannen

- In de Transitievisie Warmte 1.0 van Veenendaal is een 3-sporenaanpak opgenomen, die aangeeft hoe Veenendaal aan een aardgasvrije toekomst bouwt (zie: [Strategie voor de aanpak](#)). De grootste stappen zetten we in de gebieden waarvoor we in de periode 2022-2025 een 'buurtuitvoeringsplan' opstellen. Zo'n plan stellen we op in de buurten waar we voorlopig de meeste kansen zien om op korte termijn flink aardgas te besparen, of waar we ervaring willen opdoen met een bepaalde aanpak.

- De buurtgerichte aanpak is een intensieve aanpak, die begint met het opstellen van een plan, samen met de buurt en betrokken partijen zoals bijvoorbeeld waterschap, corporaties en netbeheerder. Er moet een plan komen dat zorg draagt voor een duurzame en betrouwbare warmtevoorziening, maar dat bovenal ook betaalbaar is. Iedereen moet immers mee kunnen doen.

Pijler Wonen

- We willen de tijd nemen om gezamenlijk een goed plan op te stellen en de nodige onderzoeken te doen. Dit betekent overigens niet dat we een afwachtende houding hebben: we willen bewoners al zo snel mogelijk helpen om de eerste (spijtvrije) stappen te zetten. Aanwezigheid in de wijk is daarbij erg belangrijk. We zetten in op fysieke 'dependances' van het Trefpunt. We maken de buurtgerichte aanpak daarnaast een integraal onderdeel van het wijkgerichte werken, zodat we ons richting de inwoner presenteren als één gemeente.

- We willen meer op buurtniveau samenwerken en inwoners uitdagen en vooral laten meedenken en meepraten. Hierdoor komen inwoners meer in gesprek over de aardgasloze toekomst in de wijk. Bijvoorbeeld door het online faciliteren van paneldiscussies of een heuse uitzendingen van 'de Achterkant van het gelijk' of een spelshow, talkshow of duurzaamheidsbingo's per buurt.

- Wij willen aan de slag gaan met de volgende onderdelen

- Opstellen/vaststellen van buurtuitvoeringsplan.
- Ontwikkeling pop up stores Trefpunt buurtuitvoeringsplan.
- Brede collectieve inkoopacties voor woningeigenaren.
- Ondersteunen particuliere initiatieven.
- Financieringsmogelijkheden voor inwoners (bijv een ESCo, zie bij Innovaties).

Gebiedsvisies

Vanuit de pijler Wonen worden de verschillende gebiedsvisies ondersteund. Zodat er goed kan worden aangesloten bij nieuwe ontwikkelingen. Bestaande bouw kan meeprofiteren van nieuwbouw. Elke gebiedsvisie krijgt een hoofdstuk energiezuinige wijk. Het Franse Gat is een voorbeeld waarbij dat al

gebeurt en het een integraal onderdeel vormt van de gebiedsvisie. De woningbouwcorporaties hebben hun zorgen geuit over de haalbaarheid van energieneutrale grondgebonden sociale woningbouw en het 'meer dan BENG' bouwen van appartementen in de sociale woningbouw. In de gebiedsvisies werken we samen aan het vergroten van de haalbaarheid en het creëren van kansen voor verduurzaming van sociale nieuwbouwwoningen.

Innovaties

In de pijler Wonen verwerken we verschillende innovaties in de projecten en activiteiten, zowel door financiële ondersteuning van innovaties bij woningen als het stimuleren van de uitvoering van technische ontwikkelingen. Wij volgen hierbij diverse onderzoeken in andere regio's en wij verwerken de uitkomsten bij de verdere uitwerking van onze aanpak.

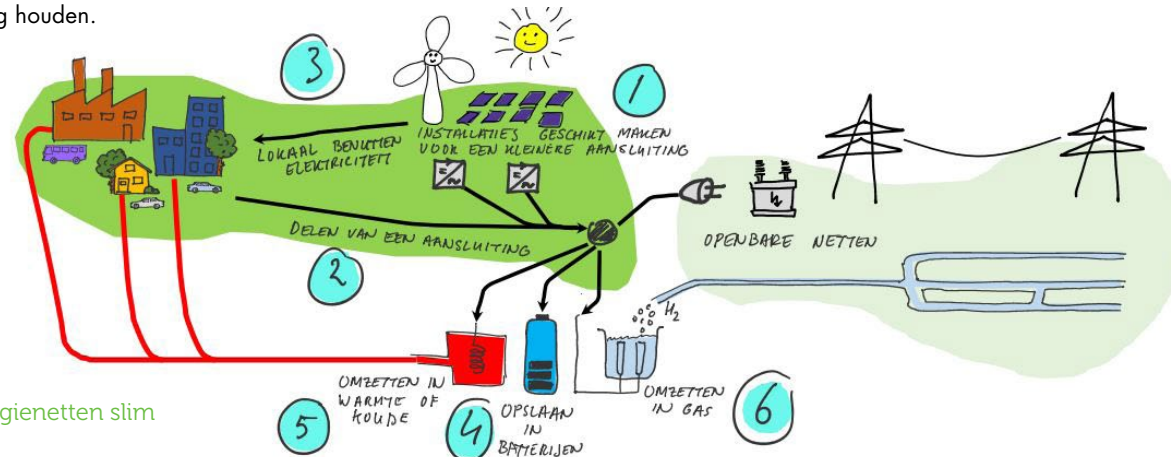
Financieel ondersteunen van innovaties (in begroting is innovatiebudget opgenomen)

- Verkennen mogelijkheid oprichten ESCo in de regio, waarin we zorgen dat inwoners dezelfde energierekening houden.

- Doorontwikkeling van de Duurzaamheidslening naar een bredere leningsvorm: stimuleringslening. Dus ook voor bijvoorbeeld energieneutrale nieuwbouw, eventueel ook als regionale stimuleringsregeling.
- Subsidieregeling onderzoeken om kosten van afsluiten aardgas (bij Stedin) te dekken.
- Verder onderzoeken van een subsidieregeling om de minst kapitaalkrachtige financieel te ondersteunen -> aanspraak huidige landelijke subsidie is voor deze doelgroep niet mogelijk want dan moeten zij voorinvesteringen doen en dat is vaak niet mogelijk.

Technische ontwikkelingen stimuleren

- Innovatie om hoge temperatuur te leveren, zodat er geen laagtemperatuur verwarming nodig is -> beperkte aanpassing in de woning. Minder aanpassingen/grote verbouwing nodig, wat nu mensen tegenhoudt om te gaan verduurzamen.
- Smart grid project Groenpoort.
- Streven om samen met ontwikkelaars en andere bouwers op zoek te gaan naar projectontwikkelingen van energie neutrale appartementen.

Figuur 14: energienetten slim

Programma ENV wat willen we bereiken in 2025: meetbare doelen

Overall tussendoelstellingen voor Veenendaal eind **2025**:

- Energie besparing 10 % tov 2014 (nulmeting ENV)
- Aardgasreductie 10 % tov 2019 (start klimaatakkoord)
- Energie duurzaam opwekken 10 % van totaal verbruik

Landelijke tussendoelstellingen voor **2030**:

- CO2 reductie 49 % tov 1990
- Aardgasreductie 20 % tov 2019
- Energie duurzaam opwekken 27 % van totaal verbruik

Pijler Wonen

Strategische doelen:

Meer energie besparen

Meer aardgas besparen

Meer energie opwekken

Nieuwbouw gestapeld meer ENG

Bestaande woningvoorraad en nieuwbouw (inclusief maatschappelijke instellingen)

Meetbare doelen in 2025:

Streven naar 10.000 installaties van kleinverbruik met zonnepanelen met totaal 35,4 MW opwek

Streven naar 6000 bezoeken & scans & adviezen in Trefpunt /door Energieloket (gemeentebreed)

Streven naar starten van communicatie- en participatietrajecten in 2 buurten na vaststelling BUP

Streven naar 4 nieuwbouwprojecten (1 per jaar) in de gestapelde bouw die verder gaan dan BENG

Streven naar beter gemiddeld EI (Energieprestatie-Index) van de woningcorporaties dan in 2021

Streven naar 40 % aardgasreductie bij particuliere initiatieven in vastgestelde BUP met ondersteuning

Streven naar 20.000 zonnepanelen op daken van woningcorporatie bezit

Streven naar 40 VVE's met uitgebreid energie-advies, 30 VVE's ondersteund bij besluitvorming en in 20 VVE's energie-werkzaamheden gestart

Streven naar 5% aardgasreductie in ondersteunde particuliere initiatieven (met collectieve inkoop) in overige wijken

Streven naar 3 zorginstellingen die via de Greendeal Duurzame Zorg zijn aangesloten bij de koplopersgroep

Inspanningen waarvan kernactiviteiten:

Gemeentebreed informeren en adviseren over isoleren en besparen via Energieloket en Trefpunt aan inwoners en maatschappelijke instellingen

Gemeentebreed communicatie over informeren & adviseren van inwoners via website en diverse (sociale) media

Subsidies, leningen en kortingen voor isolatie en zonnepanelen organiseren en begeleiden

Begeleiding bij gezamenlijke acties koplopers (kleinschalige collectieven)

Warmte buurt-aanpak: werken aan aardgasvrij-READY met opstellen Warmte BUP's

Warmte buurt-aanpak: in BUP-buurten intensieve begeleiding participatie en advisering door Warmte-buurtteams

Ondersteunen werkzaamheden van zorginstellingen in Greendeal Duurzame Zorg

Verwerken van Energielandvoorwaarden en eisen voor nieuwbouw in Omgevingsplan en –programma's

Energie innovatie projecten begeleiden tbv nieuwbouw en alternatieve warmtebronnen

Figuur 15: doelenboom met meetbare doelen voor de pijler

De doelen en acties in de pijler Werken

Wat willen we bij de pijler Werken bereiken en hoe gaan we dit doen?

Om de overalldoelstellingen uit het programma te kunnen realiseren voor bedrijven, is een intensivering van de huidige aanpak nodig. De RES vraagt om een stevige energiebesparing bij bedrijven en om een sterke toename van zon op dak bij bedrijven. Wettelijke normen zoals de energiebespaarplicht vanaf 2019 en de Label C plicht voor kantoren in 2023 worden steeds strenger. Dit vraagt ook om een stevigere inzet op handhaving van de wettelijke kaders. Daarnaast willen we in deze pijler ambities realiseren en zetten we de eerste stappen naar aardgasvrije bedrijventerreinen. Naast het huidige energieloket voor bedrijven, werken we toe naar een centraal punt voor ondersteuning en ontzorging voor bedrijven (waaronder winkels) en willen dat vormgeven binnen een regionaal Energie-Expertisecentrum. Ook sluiten we aan bij het regionale Living Lab Circulaire Economie Foodvalley. Voor het versterken van de handhaving van de wettelijke kaders en het realiseren van de ambities, werken we aan de volgende doelstellingen:

Wat willen we bereiken?

Vanuit de pijler Werken blijven wij onze inwoners en bedrijven daarbij helpen. Wij werken aan de volgende doelstellingen:

Meer energie opwekken

- Streven naar 100.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken of bedrijfsparkeerplaatsen in Veenendaal met 30 megawatt opwek (op basis van SDE++-beschikkingen) eind 2025
- Streven naar minstens twee solar carports (met in totaal minimaal 1000 panelen) gerealiseerd op parkeerterrein van bedrijven eind 2025.

Meer energie besparen

- Streven naar 400 bezoeken, scans of adviezen uitgevoerd door het Energieloket voor bedrijven eind 2025.
- Streven naar een energielabel C of hoger voor alle kantoren in Veenendaal eind 2025.
- Streven naar 250 bedrijven/kantoren/winkels/instellingen door de ODRU gecontroleerd/bezocht op wettelijke energiemaatregelen vanaf 2022 eind 2025.

Meer aardgas besparen

- Streven naar een vastgesteld buurtuitvoeringsplan voor bedrijventerrein De Faktorijs/De Vendel eind 2025.
- Streven naar 10% aardgasreductie op bedrijventerrein Faktorijs/De Vendel. Als een omvangrijke subsidie voor verduurzaming van het terreinen wordt binnengehaald is het doel voor 2025 een reductie van 25% eind 2025.
- Streven naar 25/50* (*geen/wel grote subsidie) bedrijven op bedrijventerrein Faktorijs/De Vendel met advies begeleid naar het nemen van aardgas besparende maatregelen die verder gaan dan de energiebespaarplicht en Label C-plicht voor kantoren eind 2025.
- Streven naar minstens 1 pilotproject gerealiseerd met kleinschalige waterstofproductie eind 2025.

Nieuwbouw BENG en meer

- Alle nieuwbouw bedrijfspanden worden aardgasvrij opgeleverd, behalve waar aardgas nodig is voor productieprocessen.
- We groeien toe naar de situatie dat eind 2025 alle nieuwe bedrijfspanden het dak volledig benutten voor zonne-energie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Energieloket voor bedrijven uitbouwen

Tegelijkertijd met het versterken van de handhaving willen we ondernemers blijvend ondersteunen met een energieloket. Het energieloket is de ingang voor alle vragen. Daarbij willen we ondernemers zo integraal mogelijk helpen bij verduurzaming van hun pand. Een ondernemer die komt voor zon op dak, informeren we ook over de wettelijke maatregelen, toekomstige energie-eisen voor kantoren en utiliteit en over de overstap naar aardgasvrij die uiteindelijk gemaakt zal moeten worden. Als gesprekspartner van de ondernemers, zoekt het energieloket de verbinding met de thema's circulariteit en klimaatadaptatie. Dit vraagt om een professionalisering van de dienstverlening. Het energieloket voor bedrijven integreren we daarom zo veel mogelijk in de plannen voor een regionaal Energie Expertisecentrum. Om meer impact te maken zetten we het energieloket voor bedrijven steviger neer:

- In de informatievoorziening over aardgasvrije bedrijventerreinen willen we het energieloket een belangrijke rol geven.
- We willen warmtescans aanbieden aan kleine en middelgrote bedrijven.
- We informeren over het energieloket via de kanalen van BOV en gemeente.
- Er wordt een campagne gestart voor energiebesparing bij winkeliers, gericht op kosten- en energiebesparing.

Van energieconvenant naar een coalitie van ambassadeurbedrijven

In de periode 2017-2021 konden bedrijven meedoen aan een energieconvenant. Daarbij kregen ze ondersteuning om te voldoen aan wettelijke maatregelen en werden ze gestimuleerd om extra maatregelen te nemen. In de nieuwe periode willen we een andere insteek nemen. We verwachten in deze fase van bedrijven dat ze voldoen aan wettelijke maatregelen. Voor het nemen van 'extra' maatregelen is overtuigingskracht nodig. Om alle Veense bedrijven te bereiken en aan te spreken is een groot netwerk nodig. Daarom willen we een coalitie op van bedrijven oprichten voor wie de energietransitie onderdeel van hun dagelijks werk is: bouwbedrijven, installatiebedrijven, adviesbureaus, makelaars, financiers. Door hun klanten ervan te overtuigen wat de noodzaak om te verduurzamen, komt de transitie verder in de versnelling. Als onderdeel van deze coalitie willen we een gezamenlijke aanpak ontwikkelen om meer personeel voor de energietransitie op te leiden en te werven.

Aanpak aardgasvrije bedrijventerreinen verder vormgeven.

Hoewel een klein deel van de bedrijven actief vooroploopt in verduurzaming en sommige Veenendaalse bedrijven al van het aardgas zijn, is er een grote groep die nog niet met dit onderwerp bezig is. Bij weinig bedrijven is er de bewustwording dat ze op weg naar 2050 een alternatief voor aardgas moeten vinden. De komende vijf jaar willen we de bewustwording vergroten. Bijvoorbeeld via berichtgeving in nieuwsbrieven, in de openbare ruimte en met events/webinars. We willen dat elke ondernemers die een lange termijn investering doet in zijn pand of bedrijfsvoering zich ervan bewust is wat de impact van de energietransitie is. Tegelijkertijd is het lastig om over alternatieven voor aardgas te praten als je niet weet wat de alternatieven zijn en hoe we die gaan implementeren.

We richten ons daarom alvast op één terrein om een plan uit te werken op korte termijn, met als doel om daar versneld het aardgasverbruik terug te brengen. Hiervoor is in de TVW het bedrijventerrein Faktorijs/De Vendel aangewezen.

We vragen een Proeftuin-subsidie (PAW) aan bij het rijk zodat we de middelen hebben om ondernemers te ondersteunen en om de onrendabele top van bepaalde maatregelen af te dekken. Wordt de subsidie toegekend, dan biedt dit een geweldige kans om het terrein een kwaliteitsimpuls te geven en de toekomstbestendigheid te vergroten. De gemeente en bedrijven moeten dan wel op volle kracht aan de slag om op korte termijn de ambities waar te maken. Zonder de subsidie kunnen we ook stappen nemen, maar liggen meer onrendabele maatregelen in eerste instantie buiten bereik. In beide gevallen is één ding gelijk: de sleutel tot succes is het bereiken en enthousiasmeren van de ondernemer om mee te doen en stappen te zetten.

Handhaving verder versterken

Bedrijven kunnen enerzijds nog steeds stappen maken met het nemen van wettelijke maatregelen zoals de EED, energiebespaarplicht en label C plicht. De eisen worden in de loop van de tijd strenger. Omdat wet- en regelgeving de afgelopen jaren veel onder de aandacht zijn gebracht, verwachten we dat iedereen hieraan voldoet. Toezicht en handhaving gaan we daarom versterken.

Innovatie: Stimuleren zon op bedrijfsdaken, kleinschalige waterstofproductie en zon op bedrijfsparkerplaatsen

Het project 'Zon op bedrijfsdaken' van de BOV is de afgelopen jaren erg succesvol verlopen. Door de vier georganiseerde campagnes is een groot aantal bedrijven als onderdeel van het collectieve project voorzien van zonnepanelen. Andere bedrijven zijn geïnspireerd geraakt en worden aangemoedigd om zelf ook panelen te plaatsen, of op een andere manier met verduurzaming aan de slag te gaan. Tegelijkertijd gaat het niet vanzelf: er zijn veel obstakels die opgelost moeten worden, van dakconstructies tot verzekeringen. Om de ambities van de RES te realiseren worden er in het tweede programmaplan weer middelen

vrijgemaakt om nieuwe campagnes zon op bedrijfsdaken mogelijk te maken. Zon op dak is steeds geaccepteerder. De vraag is: welke technieken zijn nog in ontwikkeling, maar kansrijk voor de toekomst? Als onderdeel van de inzet op innovatie richten we ons in ieder geval op twee technieken: Zon-op-parkeerplaatsen en kleinschalige waterstofproductie bij bedrijven. Zon op parkeerplaatsen is op dit moment financieel nog niet zo aantrekkelijk dat het grootschalig toegepast wordt. Door extra ondersteuning en financiering gaan we minstens twee voorbeeldprojecten realiseren in Veenendaal.

Waterstof heeft misschien wel de toekomst, maar bevindt zich nog in een voorfase in Veenendaal. Waterstof is in de circulaire economie echter essentieel om de rol van fossiele grondstoffen over te nemen. We zien in Veenendaal goede kansen, zeker op het industrieterrein Nijverkamp, om in de toekomst bedrijvigheid rondom (groene) waterstof te creëren. Door een kleine elektrolyser te realiseren willen we daarnaast een plek creëren waar het lokale bedrijfsleven en energieprofessionals in opleiding kennis en ervaring op kunnen doen met deze nieuwe techniek. Om dit te realiseren zetten we extra financiële middelen in (in de begroting is een innovatie-budget opgenomen).

Programma ENV wat willen we bereiken in 2025: meetbare doelen

Overall tussendoelstellingen voor Veenendaal eind **2025**:

- Energie besparing 10 % tov 2014 (nulmeting ENV)
- Aardgasreductie 10 % tov 2019 (start klimaatakkoord)
- Energie duurzaam opwekken 10 % van totaal verbruik

Pijler Werken

Landelijke tussendoelstellingen voor **2030**:

- CO2 reductie 49 % tov 1990
- Aardgasreductie 20 % tov 2019
- Energie duurzaam opwekken 27 % van totaal verbruik

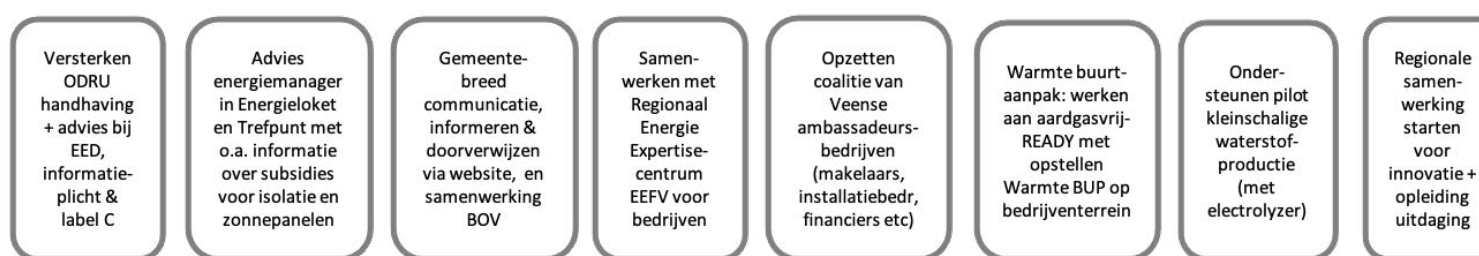
Strategische doelen:

Meetbare doelen in 2025:

Inspanningen waarvan kernactiviteiten:

Figuur 16: doelenboom met meetbare doelen voor de pijler

De doelen en acties in de pijler Mobiliteit

Wat willen we bij de pijler Mobiliteit bereiken en hoe gaan we dit doen?

De doelstelling voor beperking van uitstoot van mobiliteit is het meest conjunctuurgevoelig ten opzichte van de pijlers Wonen en Werken. Mede daardoor is in 2017-2020 het energieverbruik toegenomen. Er is dus een 'achterstand' in te halen in de periode 2022-2025. We verwachten dat mede door de Coronapandemie de uitstoot van mobiliteit in 2020 en 2021 al flink is afgenomen. We willen deze daling vasthouden.

De basis voor de aanpak is de trias mobilica (als variant op de Trias Energetica): we blijven tegelijkertijd inzetten op het verminderen, veranderen en verbeteren van mobiliteit.

Figuur 17: de 'trias mobilica'

Door de Coronapandemie is thuiswerken in een stroomversneling gekomen. Om de positieve effecten daarvan te behouden is bewustwording nodig. Voorkomen van mobiliteit is echter niet altijd mogelijk en ook niet altijd wenselijk.

We zetten dus ook in op energiezuinige en duurzame vormen van mobiliteit: we stimuleren lopen, fietsen en OV. De inzet op 'zero emissie' mobiliteit is het sluitstuk op weg naar CO2-neutrale mobiliteit.

Wat willen we bereiken?

Om de strategische doelstellingen voor 2025 te bereiken, werken we in samenhang met het regionale mobiliteitsprogramma aan de volgende concrete doelstellingen:

Vervoersbewegingen voorkomen

- Streven naar 5 bewustwordingsacties rondom thuiswerken eind 2025.

Meer alternatieven voor auto (fiets/OV/lopen)

- Streven naar 500 extra fietsparkeerplekken gerealiseerd bij OV-locaties en in het centrum t.o.v. 2019, eind 2025.
- Streven naar het gelijkblijven of verbeteren van de verhouding tussen het aantal verkeersbewegingen tussen fiets en auto (bestuurders) t.o.v. 2019, eind 2025.
- Streven naar een aandeel OV in de modal split van Veenendaal van 4% of hoger eind 2025.

Meer niet-fossiel vervoer

- Streven naar 5000 voertuigen in Veenendaal met duurzaam energieverbruik* (*totaal aantal geregistreerde CNG, elektrische, hybride en waterstofvoertuigen) eind 2025.
- Streven naar in totaal 200 publieke laadpalen in Veenendaal eind 2025.
- Streven naar minstens 25 deelnemers aan een lokaal waterstofconvenant/-overeenkomst, waarvan 10 deelnemers waterstofvoertuigen hebben aangeschaft eind 2025.

- Streven naar 1 snellaadlocatie in Veenendaal eind 2025.
- Streven naar minstens 1 waterstofvulpunt operationeel (kleinschalig vulpunt of openbaar tankstation) in Veenendaal eind 2025.

Wat gaan we daarvoor doen?

Thuiswerken stimuleren

Door Corona zijn de mogelijkheden die (kantoor-)medewerkers hebben om thuis te werken in korte tijd sterk toegenomen. Voor een belangrijk deel is thuiswerken afhankelijk van bedrijfsbeleid: de regels voor het wel/niet thuiswerken en de 'hard- en software' om dat te ondersteunen. De rol van de gemeente ligt daarom vooral op het vlak van bewustwording. Samen met de partners van het Mobiliteitsconvenant van de Regio Foodvalley bouwen we de komende jaren aan blijvende bewustwording bij bedrijven en werknemers van Veense bedrijven, zodat het thuiswerken onderdeel is en blijft van de werkcultuur.

Beleidslijn mobiliteit o.b.v. Omgevingsvisie uitbouwen

De Omgevingsvisie biedt de integrale afweging hoe de gemeente Veenendaal tot 2030 meer alternatieven biedt voor de auto. Dit is ook in lijn met de ambitie van het Mobiliteitsconvenant van de Regio Foodvalley. In de Omgevingsvisie is hiervoor een aantal opgaven benoemd:

- Naar een optimaal fiets- en wandelnetwerk, o.a. door aanleg van snelfietsroutes en wandelroutes.
- Kwaliteitsimpuls openbaar vervoer.
- Werken met passende parkeermogelijkheden.

De rol van het Programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 hierin, is om te zorgen dat de inzet die de komende jaren wordt gedaan op dit thema (met name vanuit het Omgevingsprogramma Openbare Ruimte (OPOR)) aansluit en aan blijft sluiten bij de doelen en inspanningen vanuit het programma ENV. Ook wordt vanuit het programma extra financiering ter beschikking gesteld voor fiets-, OV, en wandelstimuleringscampagnes. De investeringen voor de fysieke inrichting zijn een onderdeel van het OPOR – rekening houdend met beperkingen in financiën en capaciteit. In de periode 2022-2025 gaan we daarnaast in gesprek over de mogelijkheden voor een zero-emissiezone in de binnenstad, zodat deze evt. in de periode 2025-2030 gerealiseerd kan worden.

Elektrisch rijden faciliteren

In 2021 stelt de gemeente Veenendaal een laadvisie op, die tweejaarlijks geactualiseerd wordt. Dat is ook nodig, want het aantal elektrische auto's neemt snel toe onder invloed van landelijke en lokaal stimuleringsbeleid. De snelle groei van elektrisch rijden zal de komende jaren een steeds groter effect krijgen op de CO₂-uitstoot door mobiliteit in Veenendaal. De laadvisie is daarbij bepalend voor de inzet die we doen. De inspanningen vanuit het Programma zijn erop gericht om de ambtelijke organisatie voor te bereiden op de verwachte toename van elektrisch laden. De toename van laadpalen in de publieke ruimte vraagt om extra capaciteit voor het uitvoeren van het plaatsingsbeleid. Bijvoorbeeld door het actualiseren van plan- en prognosekaarten en het afhandelen van bezwaarschriften. Anderzijds zetten we in op innovatieve ontwikkelingen om voorbereid te zijn op de toekomst: het stimuleren van snelladers en laadpleinen (met bij voorkeur bi-directioneel laden). Tot 2023 zetten we vooral in op het faciliteren van elektrisch personenvervoer. In 2023 bekijken we welke rol we hebben bij het verder uitrollen van elektrische mobiliteit binnen o.a. (zwaar) transport.

De eerste concrete waterstofprojecten

In de periode 2017-2021 is het thema waterstofmobiliteit op de agenda gekomen. Uit een eerste behoeftepeiling onder bedrijven is gebleken dat bedrijven geïnteresseerd zijn om te investeren in waterstof. Om de eerste projecten van de grond te krijgen is er een actieve rol nodig vanuit de gemeente - vraag en aanbod koppelen vraagt coördinatie. Daarnaast zijn de investeringen in waterstof op dit moment nog aanzienlijk (zeker ten opzichte van elektrisch rijden) en is er vaak een onrendabele top bij projecten. In dat geval kan een bijdrage van de gemeente helpen om de eerste stappen te zetten.

We zetten in op o.a. de volgende activiteiten:

- Tot stand brengen en uitbouwen Veenendaalse intentieovereenkomst voor waterstof.
- Faciliteren initiatiefnemers bij zoektocht naar geschikte projectlocaties.
- We onderzoeken de mogelijkheid voor een subsidieregeling voor kleinschalige waterstofvulpunten.
- We dragen bij aan de verdere opbouw van het regionale netwerk rondom waterstof.

Programma ENV wat willen we bereiken in 2025: meetbare doelen

Overall tussendoelstellingen voor Veenendaal eind **2025**:

- Energie besparing 10 % tov 2014 (nulmeting ENV)
- Aardgasreductie 10 % tov 2019 (start klimaatakkoord)
- Energie duurzaam opwekken 10 % van totaal verbruik

Pijler Mobiliteit

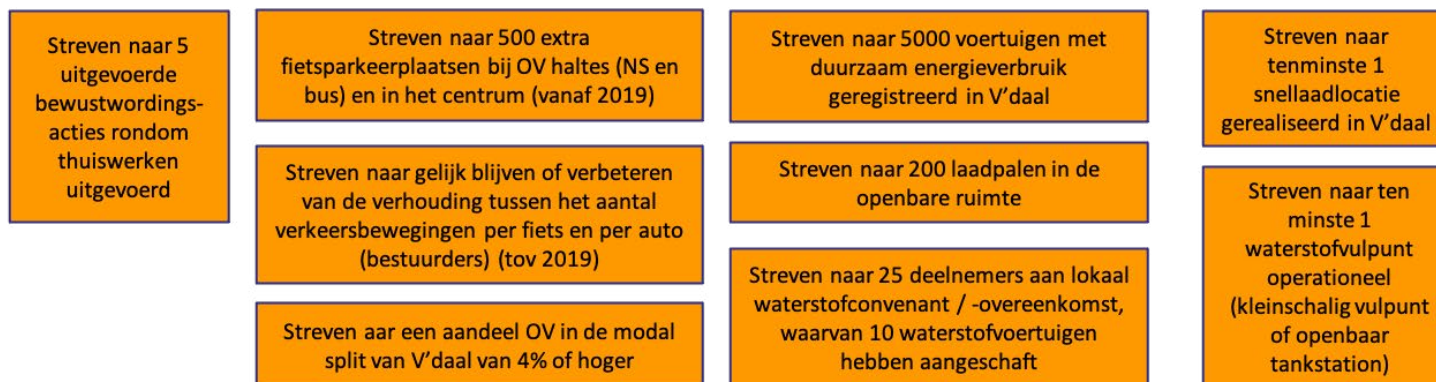
Landelijke tussendoelstellingen voor **2030**:

- CO2 reductie 49 % tov 1990
- Aardgasreductie 20 % tov 2019
- Energie duurzaam opwekken 27 % van totaal verbruik

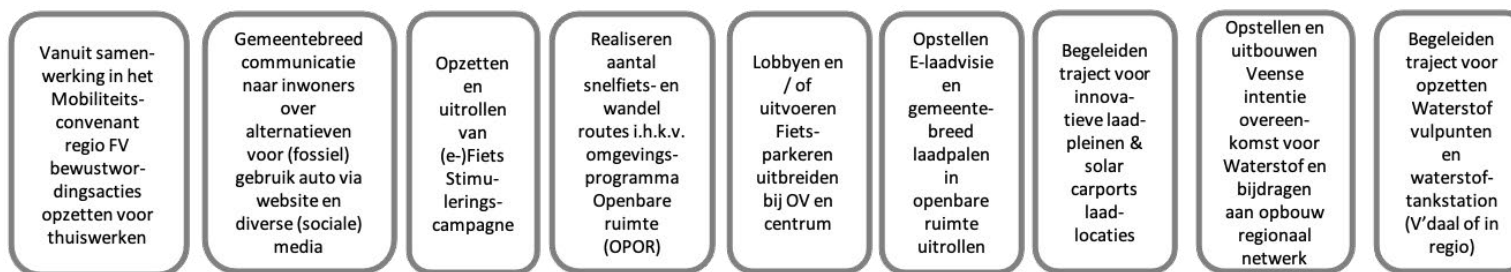
Strategische doelen:

Meetbare doelen in 2025:

Inspanningen waarvan kernactiviteiten:

Figuur 18: doelenboom met meetbare doelen voor de pijler

De doelen en acties in de pijler Gemeente als Voorbeeld

Wat willen we bij de pijler Gemeente als Voorbeeld bereiken en hoe gaan we dit doen?

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie voor inwoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en medewerkers. Als we aan onze inwoners vragen om te investeren in duurzaamheidsmaatregelen voor hun woningen om tot een energie neutrale gemeente te komen, moeten we zelf als gemeente het goede voorbeeld blijven geven voor besparing van en opwek op ons eigen vastgoed en in de openbare ruimte. Juist met deze voorbeeldfunctie kunnen we de inwoners laten zien wat de mogelijkheden zijn om te verduurzamen, op welke manieren dit kan en wat de effecten zijn van de maatregelen die we nemen. Daarnaast kan de gemeente als initiator het voortouw nemen bij nieuwe (technisch innovatieve) initiatieven, waarmee we waar mogelijk op kunnen trekken met lokale partijen. Doordat energieneutraliteit onderdeel uitmaakt van het grotere thema duurzaamheid zal ook binnen deze pijler een kruisbestuiving plaatsvinden met circulariteit, biodiversiteit en een klimaat adaptieve leefomgeving.

Wat willen we bereiken?

Om de strategische doelstellingen voor 2025 te bereiken werken we werken aan de volgende concrete doelen:

Opwekken van duurzame energie

We streven naar het plaatsen van 280 zonnepanelen op het gemeentelijk vastgoed in de periode tot eind 2025. Daarmee wordt naar verwachting 63.000 kWh energie opgewekt.

Doordat we als gemeente alleen op natuurlijke momenten, d.w.z. tegelijk met groot onderhoud of beheer, duurzame maatregelen treffen zijn we afhankelijk van het tempo van het Integraal Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan Vastgoed (DMOP). Dit is de leidraad voor de verduurzaming van ons vastgoed.

Reductie van energieverbruik, CO2 uitstoot en aardgasverbruik

Door de overstap op LED van alle openbare verlichting en VRI's (verkeerslichten etc.) in de openbare ruimte zal het energieverbruik per installatie (lantarenpaal of VRI) afnemen. Door het nemen van energiebesparende maatregelen in het gemeentehuis streven we naar een daling van de CO2 uitstoot eind 2025 met 7% ten opzichte van 2019 en een reductie van het aardgasverbruik van 13%.

Toename van duurzaam wagenpark

Streven we naar 50% van de voertuigen van het gemeentelijk wagenpark dat rijdt met duurzame energieverbruik eind 2025.

Aardgas uitfaseren bij gemeentelijk vastgoed

Gemeentelijk vastgoed in de buurtuitvoeringsplannen, wordt meegenomen in de (klein) collectieve of individuele oplossingen om van het aardgas te gaan.

Nieuwbouw energieneutraal

Alle nieuwbouw van gemeentelijk vastgoed tot en met 2025 wat in (gezamenlijk) gemeentelijk beheer is energieneutraal en aardgasvrij opgeleverd. Het betreft hier de nieuwbouw van bijvoorbeeld de brandweerkazerne, IW4 en de gemeentewerf.

Grootschalige duurzame opwek op openbare ruimte (parkeren en bermen)

We streven naar een opwek van 1 MW tot eind 2025 door het plaatsen van zonnepanelen in de openbare ruimte zoals bermen en parkeerplaatsen, mede om te voldoen aan de doelstelling van de RES. Dit sluit tevens aan op de Omgevingsvisie waarbij we het opwekken van energie op onbenutte terreinen in gebouwd gebied stimuleren.

Meer CO2 compensatie door meer bomen

We streven naar meer bomen in de openbare ruimte eind 2025 dan in 2021 geteld zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Implementeren routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed (uit het Integraal Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan Vastgoed)

In de afgelopen periode is het duurzaam Meerjarenonderhoudsplan (DMOP) voor het gemeentelijk vastgoed opgesteld. Hiermee is een stap gezet richting meer CO2 reductie en energieneutraliteit. Voor de (aankomende) beheerperiode 2021-2024 van het DMOP is gekozen voor een realistische en kostenefficiënte aanpak, waarmee de gemeente de eerste stappen zet naar CO2-reductie en energieneutraliteit.

Het gaat hier om verduurzamingsmaatregelen die op een natuurlijk moment kunnen worden uitgevoerd (d.w.z. tegelijk uitgevoerd worden met onderhoudswerkzaamheden en/of vervangingswerkzaamheden) en waarvan de investering zich binnen de levensduur terugverdient. Deze verduurzamingsmaatregelen zijn bepaald op basis van een in 2018 uitgevoerd onderzoek naar 10 objecten die de meeste energi verbruiken. Gezamenlijk zijn deze 'grootverbruikers' voor 80% verantwoordelijk van het totale energieverbruik van onze portefeuille.

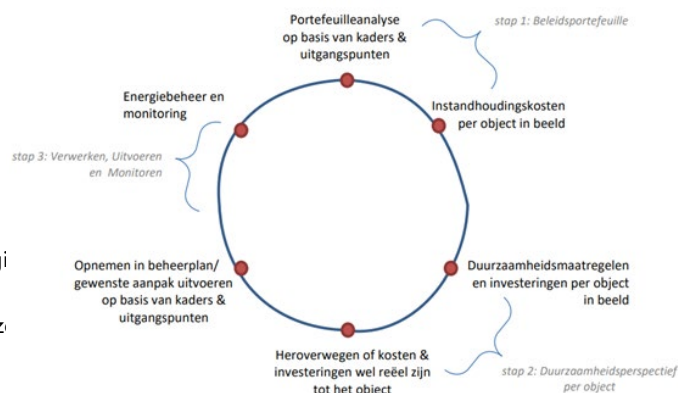
Dit onderzoek heeft geleid tot een eerste verkenning van:

- De benodigde investering: Er is een flinke investering noodzakelijk om deze 10 objecten te verduurzamen. Het onderzoek heeft ook aangetoond dat sommige objecten moeilijk energieneutraal kunnen worden.
- Prioriteitenlijst: Vanwege de beperkte middelen moet de verduurzaming gefaseerd worden uitgevoerd en moet opgedane ervaring worden gebruikt om dit steeds beter te doen. Daarom is een prioritering in de objecten aangebracht.

Het is belangrijk om in de aankomende beheerperiode 2021-2024 te monitoren welke effecten de verduurzamingsmaatregelen die we gaan uitvoeren met zich meebrengen. Vragen die belangrijk zijn om te beantwoorden zijn bijvoorbeeld:

- Welke CO₂-reductie is bereikt?
- Wat is het daadwerkelijke energieverbruik en energiebesparing?
- Beschikt het object nu over een beter label?

Met deze duurzaamheidsmaatregelen wordt de beleidsportefeuille niet energieneutraal in 2050. De komende jaren is een uitgebreider plan nodig om te komen tot de Europese en landelijke doelstellingen. Met het implementeren van de gemeentelijke routekaart van de VNG wordt bereikt dat we

Figuur 19: monitoringscyclus gemeentelijk

steeds meer grip krijgen op de opgave die voor ons ligt en met monitoring inzicht krijgen op de voortgang van de verduurzaming.

De komende programmaperiode staan in het DMOP de volgende objecten op de planning voor beheer en groot onderhoud waarbij tevens duurzaamheidsmaatregelen worden getroffen: Gemeentehuis, Zwembad, Sporthal West, Rouwcentrum.

Voor elk van deze panden wordt er verder onderzoek gedaan welke verduurzamingsmaatregelen mogelijk en nodig zijn. Tevens wordt hierbij bekeken welke duurzame innovaties met zo mogelijk lokale partijen worden toegepast.

Energiebeheer en monitoring met de CO₂ prestatieladder

De gemeente is in 2021 gecertificeerd voor de CO₂ prestatieladder. Hierbij is gekeken vanuit een viertal invalshoeken:

1. Inzicht: Het bepalen van de energiestromen en de CO₂-footprint

Wij hebben onze eigen gas-, brandstof- en energieverbruik omgerekend naar CO₂-emissies. Zo is er inzicht gekregen in

onze CO₂-uitstoot per energiestroom. Hierin is gekeken naar de gemeentelijke organisatie en zijn ook aangesloten partijen als IW4/ DEVO/OVO/ Ontmoetingshuis meegenomen.

2. Reductie: het ontwikkelen van ambitieuze doelstellingen voor CO₂-reductie

Het doel is in 2028 onze CO₂ uitstoot met 40% te verminderen t.o.v. 2019.

3. Transparantie: Structurele communicatie over het CO₂-beleid

Er is een intern en extern communicatieplan. Via o.a. het intranet en in de toekomst een dashboard voor de interne stakeholders. Via de website www.duurzaamveenedaal.nl, sociale media, persberichten voor inwoners en externe stakeholders.

4. Participatie: Deelname aan initiatieven in de sector op het gebied van CO₂-reductie

Als gemeentelijke organisatie nemen we deel aan veel initiatieven. Een kleine opsomming hiervan: RES Foodvalley, werkgroep duurzaam ondernemen met BOV, Living Lab Regio Foodvalley.

Met de certificering voor de CO₂ prestatieladder is de basis gelegd voor het reduceren van onze CO₂ uitstoot. Door het gericht monitoren op ons energieverbruik kunnen de juiste maatregelen getroffen worden om het verbruik verder naar beneden te brengen. Door ook de meters van Sportservice toe te voegen in Joulz en het gas- en elektraverbruik per m² te gaan monitoren kan er beter vergeleken worden of er afwijkingen zijn in het energieverbruik. Het achterhalen van de oorzaak waarom er in de zomer relatief veel gasverbruik is bij het gemeentelijk vastgoed heeft hier ook baat bij.

Pijler Wonen

Pijler Werken

Pijler Mobiliteit

Pijler Gemeente als voorbeeld

Inrichten, opnieuw inregelen van technische installaties is key in deze, met name bij het gemeentehuis en de Cultuurfabriek. Het effect hiervan zal direct zichtbaar worden door de monitoring van het energieverbruik. Van belang hierbij is om ook te kijken hoe op daluren minder energie verbruikt kan worden. Met het nieuwe werken zullen de panden ook anders gebruikt gaan worden.

In overleg met facilitaire zaken en de Opgave Het Nieuwe Werken (met daarbij meer thuiswerken ook na het Coronatijdperk) zal tevens het gebruik van het gemeentehuis goed onder de loep worden genomen om zo tot een energiebewuster gebruik van het gemeentehuis te komen. Tenslotte zullen we ook de gesprekken blijven voeren met onze aangesloten partijen, hoe en op welke manier ook zij de CO2 uitstoot kunnen verminderen (Ontmoetingshuis).

Bovenstaande initiatieven zullen doorgezet en uitgewerkt worden in nieuwe inspanningen in dit programmaplan.

Duurzame opwek van energie in de openbare ruimte

Vanuit de RES willen we duurzame opwek zo veel mogelijk combineren met andere functies. Zo maken we de opgave voor zon op land en wind op land kleiner. We zoeken daarom naar mogelijkheden om de duurzame opwek van energie in de openbare ruimte te bevorderen. Zon op parkeerplaatsen is daarvoor een interessante optie, al is de businesscase momenteel nog niet erg gunstig. We ondernemen de volgende acties:

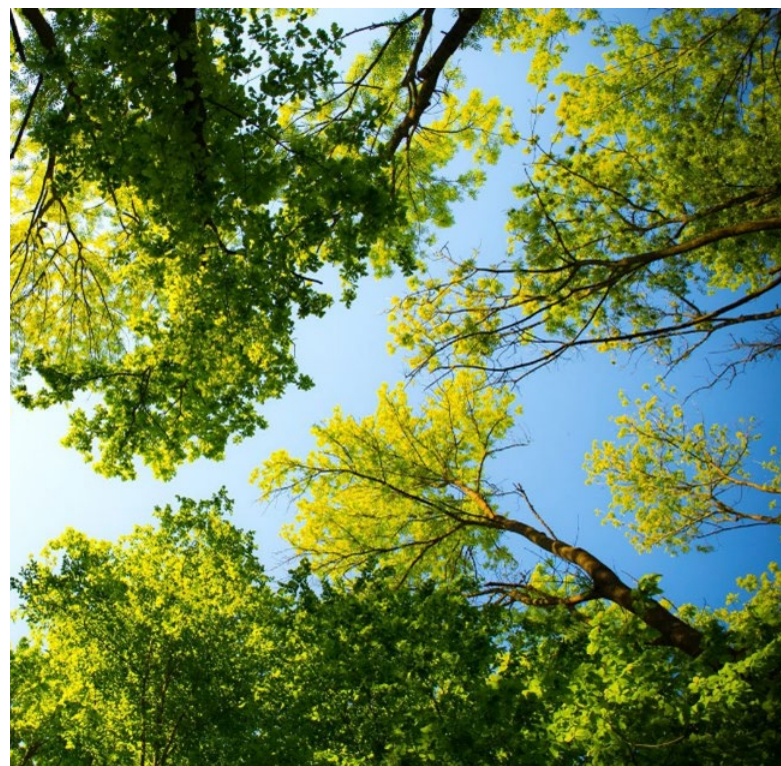
- We gaan in gesprek met exploitanten van laadpalen over de kansen die zij zien over de combinatie van laadpalen en zonnepanelen. Deze combinatie bevordert naar verwachting de financiële haalbaarheid.
- We verkennen de markt door in gesprek te gaan met projectontwikkelaars die zonnepanelen boven parkeerterreinen hebben gerealiseerd en die draagconstructies voor zonnepanelen aanbieden.

Indien nodig volgt er een formele marktconsultatie, als voorbereiding op een aanbesteding.

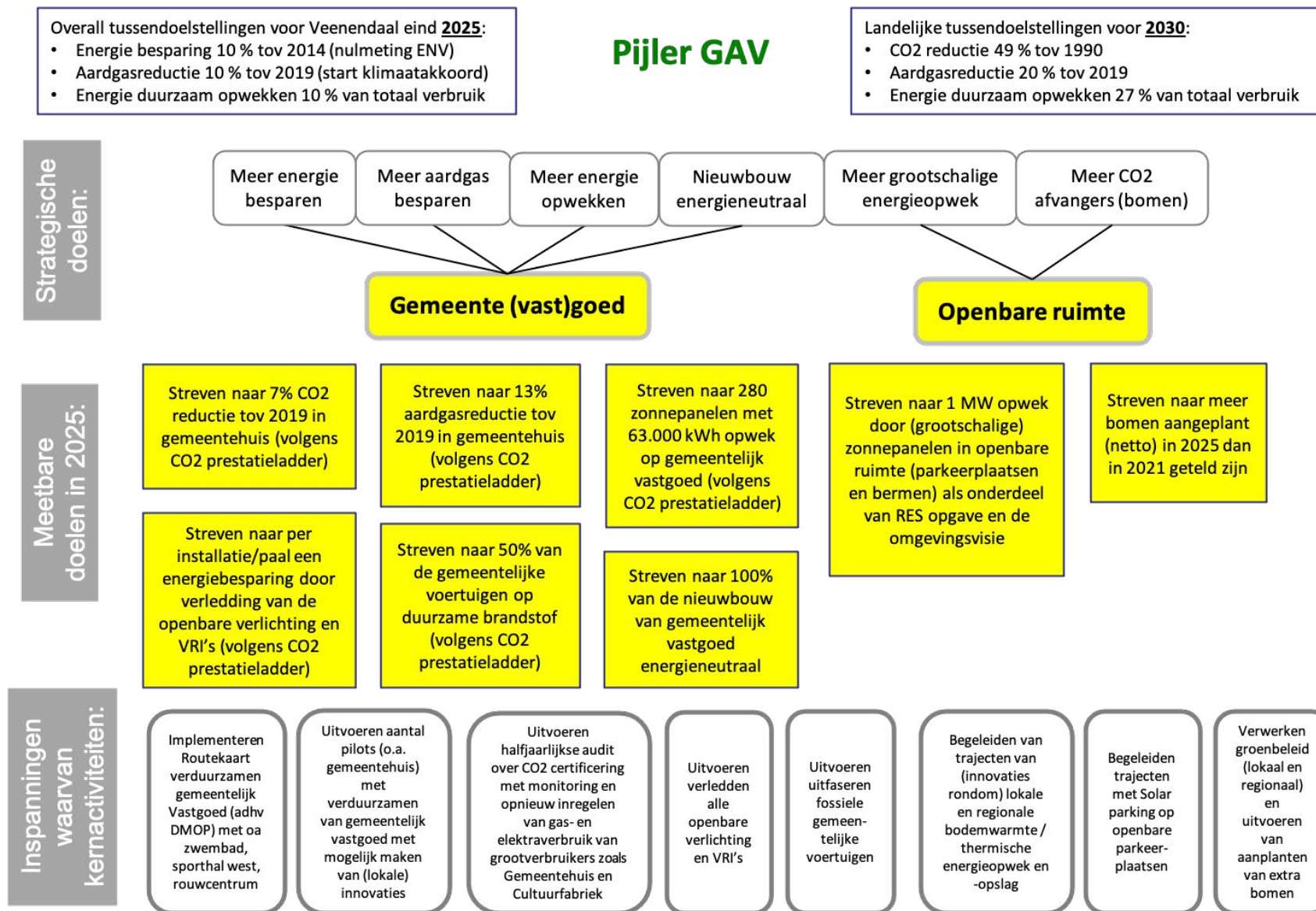
Zon op parkeerplaatsen is niet de enige mogelijkheid voor opwek in de openbare ruimte. Zo gaan we verder onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om bijvoorbeeld bermen beter te benutten, waarbij we in eerste instantie onze aandacht richten op het gebied rondom de nieuwe wijk Groenpoort. Daarnaast valt ook te denken aan het benutten van oppervlaktewater voor aquathermie en het realiseren van energieopslag in de ondergrond.

Verwerken van groenbeleid

Bomen zijn CO2 afvangers, opvangers en verwerkers bij uitstek. Met het regionale en lokale groenbeleid wordt bekeken hoe en waar er meer bomen binnen de gemeente gepland kunnen worden. Bomen geven ook koelte en een grote bijdrage aan de leefbaarheid & gezondheid, ambities uit de Omgevingsvisie. Het groenbeleid wordt verder meegenomen in de opgave Duurzaam Veenendaal.

Programma ENV wat willen we bereiken in 2025: meetbare doelen

Figuur 20: doelenboom met meetbare doelen voor de pijler Gemeente als

Hoe gaan we dit regelen?

Samenwerking met stakeholders

Bij het realiseren van de ambities en dus de uitvoering van het programma zijn vele partijen betrokken.

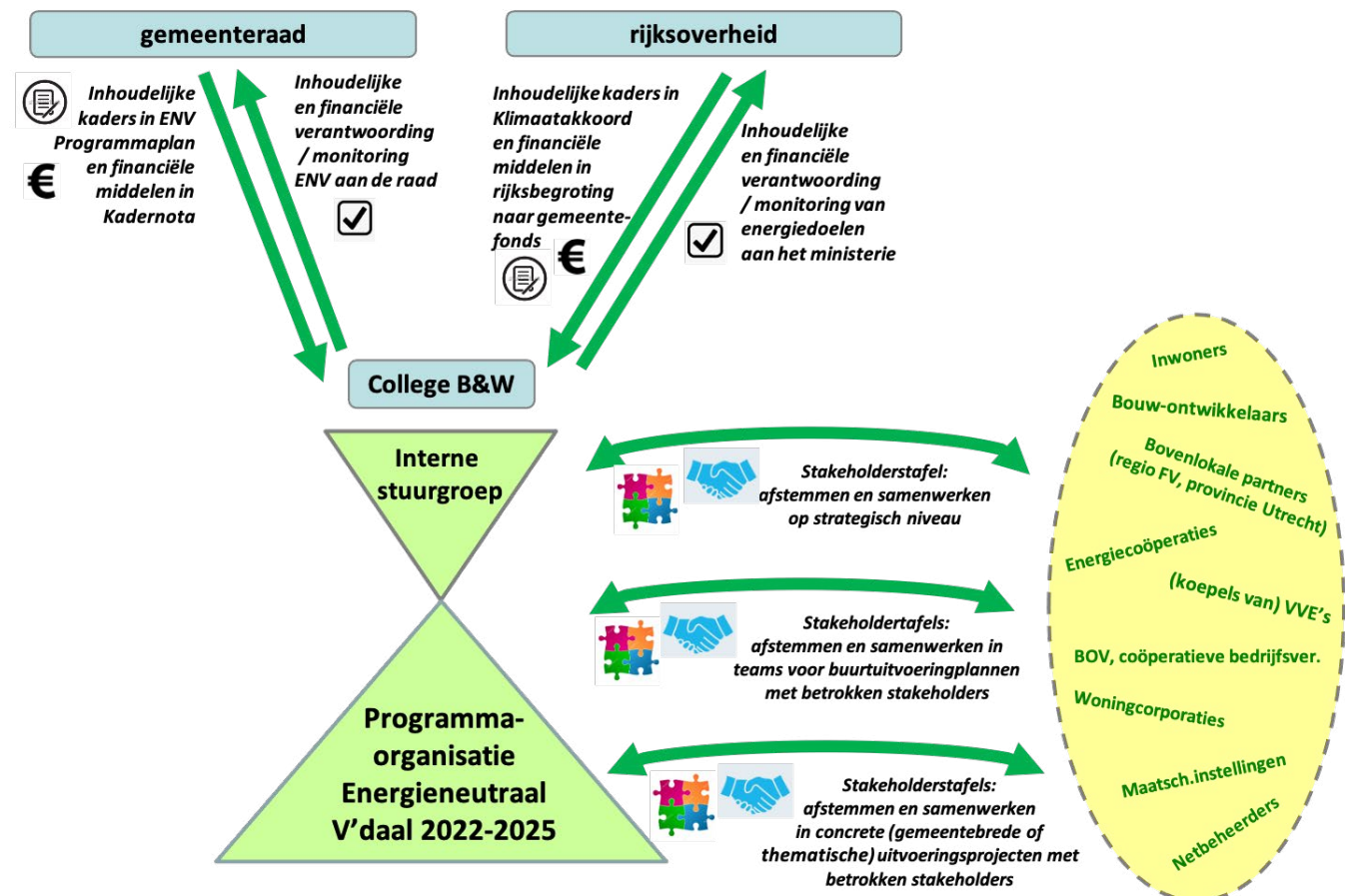
De afgelopen programmaperiode 2017-2021 is deze samenwerking met een aantal belangrijke stakeholders ingevuld met veelvuldige afstemming en overleg in diverse werkgroepen en is op bestuurlijk niveau een stuurgroep met deze partners gevormd om deze samenwerking te bekrachtigen.

Gezien de sterk groeiende opdracht in het programma Energieneutraal Veenendaal 2050, met nog meer stakeholders nadrukkelijk aan zet, de primaire taak die door het rijk bij de lokale overheid is gelegd om sturing te geven aan en regie te voeren op de besluitvorming over de energie- en warmte-transitie, en de goede ervaringen die zijn opgedaan in de RES-regio, is de samenwerkingsstructuur met deze stakeholders voor de programmaperiode 2022-2025 anders vormgegeven. Analoog aan de structuur van de RES, worden de stakeholders betrokken bij de invulling van de uitvoering van de energietransitie d.m.v. stakeholderstafels op verschillende niveaus.

De regie ligt bij de gemeente die verantwoording aflegt aan de raad en het rijk. Op deze wijze kan beter worden ingespeeld op fase waarin de energietransitie zich de komende jaren gaat begeven met daarin de nadrukkelijke betrokkenheid van meerdere stakeholders, zoals netbeheerders, energiecoöperaties, VVE-koepels, bovenlokale overheden, maatschappelijke instellingen, bouw- en projectontwikkelaars en inwoners/huiseigenaren, naast de huidige partners de BOV en de woningcorporaties. Deze betrokkenheid in stakeholdertafels vindt zowel plaats op het niveau van de centrale aansturing en koersbepaling als op het niveau van strategieën voor wijkaanpakken en in bijdragen in of uitvoering van concrete projecten in de pijlers.

Aansturing en samenwerking in programma Energieneutraal Veenendaal 2022-2025

Interne organisatie en aansturing

Omdat deze majeure opdracht van energietransitie een integrale ambitie uitdraagt is deze integrale samenhang in de aansturing verwerkt door voor ENV een interne stuurgroep te formeren. Op deze wijze is in de stuurgroep de afstemming van en afwegingen bij de ambities in de opgave Duurzaam Veenendaal, de opgave Groei & Bloei en de ambitie en rijksopdracht voor de energietransitie geborgd.

Programma-organisatie

De sterk uitgebreide opdracht vanuit het rijk en de impact op de ambtelijke organisatie met een flinke capaciteitsuitbreiding die ook vanuit het rijk wordt voorzien en waarvoor een structurele bijdrage vanuit het rijk voor wordt geleverd, zorgt ervoor dat de interne organisatie ook daarop moet worden ingericht.

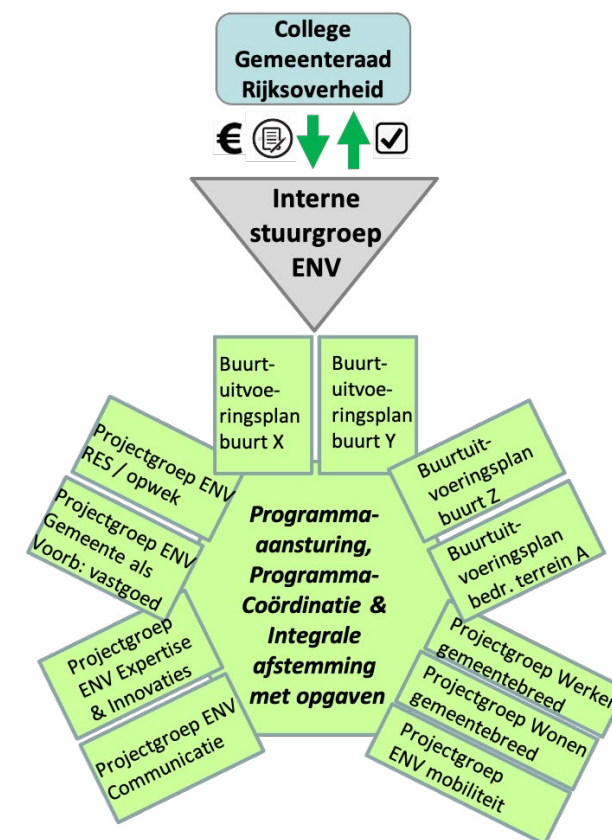
Nog steeds is de programmatische werkwijze, met inzet vanuit de hele organisatie om de juiste kennis en kunde in het programma te benutten, het uitgangspunt. Door de sterke uitbreiding van het aantal mensen dat geheel of gedeeltelijk werkzaam zal zijn voor de uitvoering van de energietransitie met een directe inhoudelijke aansturing, wordt de programmaorganisatie nog steviger ingericht.

In het programma worden vanuit de pijlers of programma-breed diverse projectgroepen geformeerd waarmee de inhoudelijke taken verder zijn onderverdeeld en worden aangestuurd. Bijvoorbeeld teams die zich op specifieke inhoud gemeentebreed inzetten (zoals projectgroep Wonen, Werken, Mobiliteit, Gemeente Als Voorbeeld-Vastgoed en Opwek/RES) en zijn er projectgroepen die op thema opereren door het hele programma heen (projectgroep

Communicatie en projectgroep Expertise & Innovatie). Voor de warmtetransitie gaan we gemeentebreed en gebiedsgericht te werk. Bij de gebiedsgerichte aanpak in de startbuurten (spoor 1) worden Buurtuitvoeringsplannen opgesteld. Hierbij is het traject naar aardgasvrij leidend. Bij spoor 2 (aansluiten bij gebiedsvisies en herstructurering) zoeken we de integrale verbinding met andere ruimtelijke opgaven per gebied. Door koppelingen te maken kunnen we efficiënter te werk gaan, maar bovenal de financiering van de verschillende opgaven beter met elkaar verbinden. De buurtgerichte aanpak van de warmtetransitie wordt projectmatig aangepakt. Daarnaast werken we ook gemeentebreed aan de transitie naar aardgasvrij, met verschillende projecten en stimuleringsmaatregelen in de projectgroepen van pijlers Wonen en Werken.

Alle projectgroepen stemmen uiteraard weer op verschillende niveaus af of werken samen met de betrokken stakeholders.

Centraal in de programma-organisatie is de ondersteuning geborgd met financiële en planningexpertise en projectondersteuning en vindt afstemming en coördinatie plaats in het centrale programmateam.

Programma-organisatie Energieneutraal V'daal 2022-2025

Figuur 22: programma-organisatie met diverse

Financiële middelen en begroting

Sinds de vaststelling van het 1e programmaplan Energieneutraal Veenendaal (2017-2021) zijn er belangrijke nationale en internationale ambities uitgesproken en afspraken gemaakt ('Parijs' en nationaal Klimaatakkoord). Deze afspraken en de omvangrijke opdracht van het rijk aan de gemeenten, zijn verwerkt in het 2e programmaplan ENV (2022-2025). Daarbij gaan we er van uit dat het rijk bijdraagt in de kosten, zoals ook is afgesproken in het Klimaatakkoord. Alleen de hoogte van de bijdrage is nog niet vastgesteld. Dit vindt naar verwachting pas plaats na de kabinetsformatie en wordt dan pas richting de gemeenten verwerkt in de decembercirculaire. Gezien deze onzekere situatie heeft de raad de noodzaak van een voortvarende aanpak van de energietransitie onderschreven door reeds in de programmabegroting van 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 noodzakelijke aanvullende middelen op te nemen.

Uitgangspunt in het Klimaatakkoord is dat gemeenten een financiële vergoeding krijgen voor de taken die bijdragen aan de CO2 reductie. Het betreft alleen deze Co2 reductiemaatregelen, het is dus niet bestemd voor de overige klimaatdoelen, zoals Circulariteit en Klimaatadaptatie. In de programmabegroting 2021 en de meerjarenraming wordt ervan uitgegaan dat de financiële rijksvergoeding niet voldoende is om alle kosten te dekken. Daarom is in de meerjarenraming uitgegaan van een aanvulling door de gemeente zelf van €865.000 structureel voor ENV (265.000 structureel vanaf 2017 en 600.000 extra vanaf 2021).

Omdat pas na de kabinetsformatie zal duidelijk worden wat de hoogte van de vergoeding van het rijk wordt, moeten we uitgaan van een voorlopige begroting voor ENV (incl. vooralsnog de RES taken).

Wanneer de uiteindelijke bijdragen van het rijk voor de energietransitie substantieel afwijken van de huidige inschatting, wordt op dat moment een aangepaste begroting bij de raad

ingediend. Het is ook mogelijk dat het deel van de bijdrage aan de gemeenten dat bestemd is voor regionale uitvoering, toch rechtstreeks aan de RES-regio's wordt uitgekeerd. Bij een substantieel lagere bijdrage dan nu ingeschat, wordt daarbij aangegeven welke gevolgen dit heeft voor de doelstellingen voor 2025 en welke inspanningen prioriteit hebben om met het resterende budget uit te kunnen voeren. Bij een substantieel hogere bijdrage dan nu ingeschat, wordt een zelfde verlaging van de gemeentelijke begroting ingediend.

De inschatting is sinds de vaststelling van de programmabegroting en meerjarenraming wel iets beter te maken omdat meer uitgangspunten duidelijk zijn geworden. Zo heeft de Raad van Openbaar Bestuur (ROB) begin 2021 aangegeven wat zij verwacht dat de totale kosten voor alle gemeenten samen zijn voor de eerste 3 jaar (2022-2024). Dit ramen zij op € 1,5893 miljard. De bedragen lopen per jaar op: 448,8 miljoen in 2022, 540,8 miljoen in 2023 en 599,6 miljoen in 2024. Daarin heeft de ROB een grove verdeling van het soort kosten gemaakt waarbij het hoogste percentage bestemd is voor de uitvoering in de gebouwde omgeving. Ook heeft zij een voorstel voor een verdeelsleutel over de gemeenten gedaan waarbij het inwoneraantal het zwaarst weegt en daarnaast de dichtheid van de bebouwing en het totale oppervlak van de gemeente.

Met de voorstellen van de verdeelsleutel van de ROB is een inschatting te maken van de verwachte uitvoeringskosten voor Veenendaal. Op basis van de door de ROB aangegeven uit te voeren werkzaamheden is vanuit het programma ENV een nadere raming gemaakt van de totale kosten voor 2022, 2023 en 2024.

Wat daarnaast met name nog niet helder is, is in welke mate het rijk gaat bijdragen aan de totale kosten. Vooralsnog is een rijksbijdrage van 50% van de door hun bepaalde uitvoeringskosten aangehouden, net zoals bij de raming in de programmabegroting en meerjarenraming. Deze door de ROB ingeschatte uitvoeringskosten zijn voor een gemeente zoals Veenendaal geraamd op resp. 1,6 miljoen in 2022, 2 miljoen in 2023 en 2,2 miljoen in 2024.

In de begroting voor het programmaplan Energieneutraal Veenendaal 2022-2025 is voor 2022 een iets hoger totaalbedrag voor de kosten opgenomen dan de inschatting van de ROB en in de volgende jaren is een iets lager totaalbedrag opgenomen dan de inschatting van de ROB. In de ENV-raming is een resterend structureel bedrag van de gemeente nodig van € 865.000 om de begroting te dekken. Dit betekent dat we voor de voor het programma Energieneutraal Veenendaal 2050 voor 2022 geraamd kosten van €1,7 miljoen, uitgaan van een rijksbijdrage van €0,835 miljoen en een gemeentelijk budget van €0,865 miljoen zoals in de programmabegroting is opgenomen.

Begroting ENV 2022-2025	2022 raming	2023 (voorlopige raming)	2024 (voorlopige raming)	2025 (voorlopige raming)
Totaal	€ 1.702.000	€ 1.873.000	€ 1.983.000	€ 1.983.000
Raming rijksbijdrage	€ 837.000	€ 1.008.000	€ 1.118.000	€ 1.118.000
Restant gemeente	€ 865.000	€ 865.000	€ 865.000	€ 865.000

De begrotingen voor 2023 en 2024 zijn respectievelijk €1,87 miljoen en €1,98 miljoen, omdat we ook voor deze jaren vooralsnog uitgaan van een rijksbijdrage van 50% van de door het rijk ingeschatte uitvoeringskosten voor dat jaar en een structurele bijdrage van €0,865 miljoen door de gemeente.

In het kostenoverzicht van de ROB zijn ook uitvoeringskosten opgenomen voor de CO2 reductie die in regionaal verband uitgevoerd moeten worden (bovenlokale projecten) en voor regionale coördinatie. Deze zijn ook opgenomen in de begroting voor het programmaplan ENV 2022-2025. Het is ook nog mogelijk dat deze bijdrage die betrekking heeft op regionale zaken, wederom rechtstreeks naar de RES-regio's wordt overgemaakt, maar dat is niet het huidige uitgangspunt van de ROB.

Naast de bovengenoemde kosten van het voorliggende programmaplan die verwerkt zijn de structurele begroting voor de gemeentelijke uitvoering van de Energietransitie, heeft de gemeente binnen de pijler Gemeente als Voorbeeld een taak om haar eigen vastgoed te verduurzamen. De investeringskosten hiervoor zijn niet meegenomen in de raming van de ROB, omdat deze budgetten voor het (wettelijk) verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed via een automatische verhoging van het gemeentefonds bij de gemeente terecht zullen komen. In de gemeentelijke begroting is reeds een structurele extra bijdrage aan het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed (€250.000) opgenomen en deze zal dus aangevuld worden door het rijk als onderdeel van de algemene uitkering voor onderhoud van het vastgoed.

* Voor de periode vanaf 2025 geeft de ROB nog geen inschatting van de uitvoeringskosten, omdat in 2024 de huidige werkwijze en uitvoeringslasten worden geëvalueerd. Daarom is vooralsnog voor 2025 een continuering van de ingeschatte bijdrage van 2024 aangehouden.

Voor de begroting ENV 2022-2025, zie [bijlage 2](#).

Bijlagen

Evaluatie Inspanningen in Voortgangsrapportages ENV 2017-2021

Inspanningen goed uitvoerbaar en met impact (succesvol)

Dit waren acties (activiteiten, pilots, projecten) die betrekking hadden op kleine stappen in de energiebesparing en opwek, waarbij benaderbare informatie belangrijk was en nadrukkelijke begeleiding aanwezig was. Dit geldt zowel voor acties naar en door inwoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en ook voor de gemeente zelf:

Pijler Communicatie:

Communicatiecampagne (met publiciteit via radio, Rijnpost, nieuwsbrieven, driehoeksborden en website), de Week van Duurzaam Veenendaal (met markt, krant, bezoeken en activiteiten), het Scholenproject met bezoek aan Climate Planet, opening Het Lab (basisschool Max), deelname provincieproject WattNou!).

Pijler Wonen:

Het Energieloket voor bewoners (bellen en mailcontact / advies: 600x in 2018, 750x in 2019, en 825x in 2020), de Duurzaamheidslening, de Energiecaravan bij winkelcentra, markten en wijkcentra, het Postcoderoos project, de VVE begeleiding en ondersteunen kenniskring VVE, het Fysiek informatiepunt Trefpunt#Duurzaam in winkelcentrum met coördinator en opleiden van vrijwilligers in het Trefpunt.

Pijler Werken:

SDE+ voor bedrijfsdaken (met opzetten project BV Zon-op-bedrijfsdaken 1 t/m 4), het Energieconvenant met bedrijven, de inhuur van de Energiemanager door de BOV en gemeente samen (met quickscans en info bijeenkomsten voor bedrijven), het Duurzaam Ondernemen Event.

Pijler Mobiliteit:

Het Mobiliteitsconvenant regio Foodvalley, de Pilot stimuleren elektrisch fietsen, plaatsingsbeleid elektrisch laden.

Pijler gemeente als voorbeeld – beheer:

Nieuwe concessie publieke laadpalen, Openbare ledverlichting bedrijventerreinen, de Greendeal Duurzame Zorg deelname zorginstellingen en Gemeente.

Pijler gemeente als voorbeeld – beleid:

Opstellen Transitievisie Warmte (met onder andere grote informatieavond / markt en klankbordgroepen), Samenwerken in regio bij opstellen RES, Inventarisatie netcapaciteit van bedrijventerreinen, bewustwording bij beleidsmedewerkers versterken.

Inspanningen die langere adem nodig hadden, maar wel uiteindelijk impact (succesvol)

Dit betrof inspanningen waar bijvoorbeeld uiteindelijk meer financiële bijdragen bij nodig waren, meer onderzoeken voor draagvlak of haalbaarheid voor nodig waren of waar meer tijd voor een omslag in denken voor nodig was:

Pijler Communicatie:

Vernieuwde interactieve website voor Duurzaam Veenendaal met blogs, Q&A en interviews met voorlopers.

Pijler Wonen:

Warmtescans (niet bij eigen bijdrage, wel erg succesvol bij gratis = RRE budget), Energieadviezen en quickscans voor inwoners (na warmtescan), het Energieconvenant met corporaties (uiteindelijk uitvoering van labelstappen bij renovatieprojecten en BENG nieuwbouw, voordat het wettelijk was), Subsidieverstrekking voor provincie voor Trefpunt en Energieloketten, Verkenning collectieve inkoopacties voor bewoners.

Pijler Werken:

ODRU handhaving op informatie- en energiebespaarplicht bedrijven.

Pijler Mobiliteit:

Onderzoeken intenties waterstof vulpunt / tankstation initiatieven, opschalen fietsvoorzieningen bij OV-locaties.

Pijler gemeente als voorbeeld – beheer:

Verkrijgen CO2 prestatieladder certificaat voor gemeente zelf, Energieadviezen / quickscans bij sportclubs en scholen

Pijler gemeente als voorbeeld – beleid:

Onderzoek wegnemen beperkingen voor bodemwarmte door drinkwaterbeschermingszone, Verwerken energiematregelen in uitgifte overeenkomsten / grondbeleid.

Inspanningen minder uitvoerbaar/ minder succesvol

Dit waren inspanningen waarbij sprake was van te veel (technische/ bewerkelijke) stappen en / of waar te weinig kennis/ menskracht voor aanwezig was bij gemeente en maatschappelijke instellingen.

Pijler Wonen:

De Slim Wonen app pilot in aantal wijken, de Proeftuinaanvraag 1e ronde Franse Gat, Wijkinformatie-avonden voor bewoners, Het werven van energievrijwilligers voor huurders, het interesseren van woonprofessionals (makelaars, architecten, aannemers) voor verwerken energietransitie in hun werk, Subsidieregeling efficiënter inregelen radiatoren via RRE subsidie, In coronatijd alternatieve bewonersbijeenkomsten.

Pijler Werken:

Het functioneren van het datamanagement systeem voor bedrijven dat bedrijven zelf moeten vullen, De pilot zon-op-parkeerplaats bij McDonalds / P&R terrein.

Pijler gemeente als voorbeeld – beheer:

PvA verduurzamen gemeentelijk vastgoed, Het energieloket voor maatschappelijke instellingen zoals kleinere zorg (fysio, huisarts) en gebedshuizen lastig te bereiken.

Begroting ENV 2022-2025

Begroting ENV 2022-2025	2022 raming	2023 (voorlopige raming)	2024 (voorlopige raming)	2025 (voorlopige raming)
Algemeen / programmacoördinatie en indirecte personeelskosten (zoals P&O, ICT, Juridisch, planeconoom, planner, ondersteuning)	170.000	180.000	200.000	200.000
Kosten voor gemeente-overstijgende uitvoeringstaken zoals regionale coördinatie, regionale projecten voor warmte-opslag of opwek, landbouw, etc.	85.000	90.000	100.000	100.000
Communicatie / participatie aanpak, gemeentebreed en in buurtaanpak (medewerkers en projectkosten, incl. trefpunt en energieloket)	340.000	370.000	400.000	400.000
Innovaties (incl. opstart-gelden)	257.000	313.000	313.000	313.000
Pijler Wonen, gemeentebreed en eerste warmte buurt-uitvoeringsplannen (medewerkers en projectkosten)	390.000	420.000	440.000	440.000
Pijler Werken, gemeentebreed en eerste warmte buurtuitvoeringsplan (medewerkers en projectkosten)	170.000	190.000	200.000	200.000
Pijler Mobiliteit (medewerkers en projectkosten)	120.000	130.000	130.000	130.000
Pijler Gemeente als Voorbeeld (medewerkers en projectkosten) nb geen investeringskosten	170.000	180.000	200.000	200.000
Totaal raming:	1.702.000	1.873.000	1.983.000	1.983.000
Bekostigd door bijdrage rijk (inschatting):	837.000	1.008.000	1.118.000	1.118.000*
Restant bekostiging door gemeente (begroting / meerjarenraming):	865.000	865.000	865.000	865.000

Een uitgave van

gemeente Veenendaal

duurzaam@veenendaal.nl

Colofon

Dit Programmaplan 'Energie neutraal Veenendaal 2050, periode 2022-2025', is tot stand gekomen

met medewerking van:

Patrimonium woonservice

Veenendaalse Woningstichting

Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal

Vallei Energie

Ontwerp

Communicatieadvies Precies!

Mei 2021